הלכה · משנה תורה · מפרשים · מגדל עוז · ספר נשים

מגדל עוז על משנה תורה, הלכות אישות

רבנו שם טוב אבן גאון

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מגדל עוז על משנה תורה, הלכות אישות

רבנו שם טוב אבן גאון

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מגדל-עוז-על-משנה-תורה-הלכות-אישות/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה 202611200317-v39 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 5
פרק ג 8
פרק ד 12
פרק ה 17
פרק ו 19
פרק ז 20
פרק ח 24
פרק ט 24
פרק י 27
פרק יא 28
פרק יב 29
פרק יג 32
פרק יד 33
פרק טו 34
פרק טז 37
פרק יז 41
פרק יח 42
פרק יט 48
פרק כ 52
פרק כא 53
פרק כב 55
פרק כג 61
פרק כד 62
פרק כה 64

פרק א

הלכה א

קודם מתן תורה עד לו לאשה. אומר אני זה מקרא מלא דבר הכתוב למה אמרת אחותי היא ואקח אותה לי לאשה אלמא בייחוד בלבד נקראת אשתו. גם להלכה זו כמה ראיות בתלמוד ובפרט פ' ד' מיתות (דף נז) אמרו להדיא והיא הלכה רווחא בעולת בעל יש להם ונכנסה לחופה ולא נבעלה אין להם ועוד גרסינן התם כי אתא רב דימי א"ר אלעזר א"ר חנינא בן נח שייחד שפחה לעבדו ובא עליה נהרג ושיילינן מאימת ומהדרינן מדקראו לה רביתא דפלניא אלמא בייחוד בעלמא נקראת אשתו וכן ראיתי להרמב"ן ז"ל שכתב כן:

כיון שנתנה תורה נצטוו עד כי יקח איש אשה. פרק קמא דקידושין (דף ד') :

הלכה ב

וליקוחין אלו עד או מאורסת. ריש פרק קמא דקידושין (דף ב') :

הלכה ג

וכיון שנקנית צריכה גט. משנה היא סוף פרק הנחנקין (דף פ"ט) . ומסתייעא פ"ק דקידושין ופ"ד מיתות ופרק הנשרפין:

הלכה ד

קודם מתן תורה עד שבעל קדשה. סנהדרין (פרק כ"ג) :

כתב הראב"ד ז"ל אין קדשה אלא מזומנת כו' ויש ספרים שכתוב בהן פילגשים בלי קידושין עכ"ל (חסר כאן) הפירוש שפי' הראב"ד ז"ל במלת פילגש הוא חידוש אצלינו ובזה הדרך יהיו דברי שניהם כאחד טובים:

הלכה ה

כל שאסר ביאתו עד וכיוצא בהם. ריש מסכת כריתות:

הלכה ו

ויש נשים אחרות עד איסורי לאוין. פ"ב דיבמות (דף כ"ב) :

ועוד נקראין איסורי קדושה עד ועדיין רשות היבם עליה. פרק יש מותרות (דף פ"ד) :

החלוצה הרי היא כגרושה עד סוף הפרק. פרק הערל (דף ע"ו) ופרק אלו נערות (דף כ"ט) והרבה מקומות:

פרק ב

הלכה א

הבת מיום לידתה עד סימן התחתון. פרק יוצא דופן (דף מ"ז) ופרק בא סימן (דף מ"ח) . ופ"ק דחולין ומייתי לה פרק הערל (דף פ') ובכמה מקומות:

ומאחר שתביא סימן התחתון עד תקרא בוגרת. פרק בא סימן (דף ס"ה) ופרק נערה שנתפתתה (דף מ"ו) ופרק אלו נערות וריש פרק תינוקת (דף ל"ט) ופרק י' יוחסין (דף ע"ט) ומייתי לה פרק הערל (דף פ') :

הלכה ד

היתה בת עשרים שנה עד נקראת גדולה. פרק הערל (דף פ') :

כתב הראב"ד ז"ל זה השיעור איני יודע וכו': **ואני** אומר כי שניהם נחלקו בפירוש הברייתא הזו השנויה פרק יוצא דופן דתניא ר' יוסי בן כיפר אומר משום ר"א שנת כ' שיצאו ממנה שלשים יום הרי היא שנת כ' לכל דבריהם (חסר כאן):

הלכה יא

הגיע לזמן הזה עד לכל דבר. כתב הראב"ד ז"ל שנכנס ל' יום בשנת עשרים. ועוד כתב על דברי ר"מ ז"ל הגיע לזמן הזה ולא הביא שתי שערות. א"א אנו אין לנו אלא שזה שלא הביא שתי שערות בזקן הוא סימן סירוס וקי"ל כר"י דאפילו באחד מהן ואין אנו צריכין עוד לסימן אחר עכ"ל: **ואני** אומר תמיה אני אם יצא דבר זה מפי רבינו הראב"ד ז"ל כי זה תלמוד ערוך הוא כלשון ר"מ ז"ל בשמעתין דסימני סריס דגרסינן (יבמות קי"ב) ת"ר איזהו סריס כל שהוא בן עשרים ולא הביא שתי שערות ואפי' הביא לאחר מכן הרי הוא כסריס לכל דבריו ובתר הכי גרסינן ר"ה אמר עד שיהו כולן ור"י אמר אפילו באחד מהן ומפרשינן היכא דהביא שתי שערות בזקן כ"ע לא פליגי דעד שיהו כולן כי פליגי בשלא הביא ע"כ. ראה בעיניך כי אפילו שלא הביא שהוא סימן סריסות כדברי הראב"ד ז"ל בעינן סי' א' כדי להחזיקו כגדול לכל דבר ומה שהיה קשה למו"ה והלא סימני זקן אחד מסימני סריס אינה קושיא דבסימני סריס שאין לו זקן קתני דהיינו צורת זקן שהן שערות הרבה במקום אחד אבל שתי שערות לחודייהו לסימן גדול ניתנו ובריייתא נמי דייקא דקתני הרי הוא כסריס ולא קתני הרי הוא סריס ש"מ ובזה עלו דברי ר"מ ז"ל יפה:

ואם לא נראה בו סימן וכו' עד מסימני סריס. פרק יוצא דופן (דף מ"ה) :

הגיע לשנת כ' פחות שלשים יום ולא הביא שתי שערות למטה והביא שתי שערות בזקן אע"פ שנולד לו אחד מסימני סריס אינו סריס אלא הרי הוא בקטנותו עד שיולדו לו כל סימני סריס או עד שיהיה בן ל"ה שנה ויום אחד: כתב הראב"ד ז"ל ולא אפילו נולדו

בו השאר שהרי חסר סימן זה שהוא גדול מכולם עכ"ל: **ואני** אומר עיקר הלכות אלו שנויות סוף פרק יוצא דופן (דף מ"ז) ומקצתן פרק הערל וכבר הוכחתי בסמוך שדברי ר"מ ז"ל יש להם שרש ועיקר פרק הערל (דף פ') :

הלכה יג

ואלו הן סימני סריס עד בחזקת גדול: כתב הראב"ד ז"ל נ"ל שזה היה שטף רוח כו' אע"פ שיש בו כל סימני סריס עכ"ל: **ואני** אומר נאלמתי דומיה מהשיב מה שלבי אומר על לשון השגה זאת אך אומר כי ר"מ ז"ל לא כתב במשנה התורה הזה מה שהוא מתוך דקדוק אלא מה שהוא תלמוד ערוך ובלשונו השכילנו מאין הוציא דיניו ופסקיו. ואתה תחזה בפסק הזה שהוא שנוי במשנה סדורה ומפורש בגמרא במסכת נדה פרק בא סימן (דף מ"ח) שנינו בא סימן התחתון עד שלא בא העליון או חולצת או מתיבמת בא העליון עד שלא בא התחתון אע"פ שא"א ר"מ אומר לא חולצת ולא מתיבמת וחכ"א או חולצת או מתיבמת מפני שאמרו איפשר לתחתון לבא עד שלא יבא העליון אבל א"א העליון לבא עד שלא יבא התחתון ואקשינן אע"פ שא"א והלא בא ופרקינן בא לר"מ אע"פ שא"א לרבנן והדר אקשינן וליתני בא העליון ר"מ אומר לא חולצת ולא מתיבמת וחכ"א או חולצת או מתיבמת ואנא ידענא דמשום דא"א הוא ופרקינן אי לא תנא אע"ת שא"א ה"א רוב תחתון אתי ברישא ומיעוט עליון אתי ברישא ור"מ לטעמיה דחיש למיעוטא ורבנן לטעמייהו דלא חיישי למיעוטא וה"מ בסתמא אבל היכא דבדקו ולא אשכחו מודו ליה רבנן לר"מ דעליון קדים ואתי קמ"ל דא"א דודאי אתי ומנתר הוה נתר והדר שקלינן וטרינן כולה סוגיין ניחא לר"מ וקשיא לרבנן ומשנינן נמי לרבנן דוק מינה השתא להדיא דהיכא דהוי סתמא ולא בדקו מלמטה הלכה כרבנן דאינון רבים לגבי ר"מ וכ"פ ר"י אלפס בהלכות ביבמות פרק ב"ש ואפילו תמצא לומר מאן חכמים ר' יהודה הא קי"ל דר"מ ור' יהודה הלכה כר"י וזהו לדברי הכל וכפשטות התלמוד שאמר וה"מ בסתמא וזהו סוף הפיסקא הזאת שכתב ר"מ ז"ל ומן הסתם מיחזי דודאי אתו ודינו כגדול אבל היכא דבדקו ולא אשכחו איכא למימר לא אתו ואיכא למימר אתו ונתור ותלמודא נמי מסתפקא ליה בה"א כו' וכי אמר קמ"ל אקשינן ומשנינן ולא איתברר לן דעתייהו דרבנן גופייהו אי מודו לר"מ היכא דבדקו אי לא הילכך ה"ל ספק קטן ספק גדול והם הם דברי ר"מ ז"ל בתחלת זאת הפיסקא דמיירי כשבדקו וסוף דבריו הוכיחו על תחלתן מדסופן בשלא בדקו מכלל דתחלתן בשבדקו ולא מצאו ולכך הוא ספק ושמא תאמר שכל הסוגיא מוכחת שאין כל אלו הדברים אמורים אלא בבת אבל לא בבן וכאשר חשב הראב"ד שלמדה מההיא שמעתא דפרק יוצא דופן (דף מ"ו) שהיא אמורה בבת בשמעתין דתוך זמן כלפני זמן וכן

משמע מדמקשינן עלה דמתניתין ריש פרק בא סימן (דף מ"ח) בשלמא לר"מ היינו דכתיב שדים נכונו ושערך צמח וכו' ועוד אקשינן בשלמא לר"מ היינו דכתיב בעשות מצרים דדיך למען שדי נעוריך כו' אלמא דבבת דוקא מיירי משיב אני הא חזינן דהנהו דיוקי דפרק יוצא דופן וריש פרק בא סימן אחד הם ואם בבת בלבד נאמרו תרתי למה לי ועוד שפיל לסוף סוגיין גופה דריש בא סימן דשיילינן בה לאלתר בתר דשני הני קראי לרבנן כמו לר"מ ואמרינן דכ"ע מיהת אתחתון סמכינן מנא ה"מ אמר רב יהודה אמר רב וכן תנא דבי רבי ישמעאל אמר קרא איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה מה איש בסימן א' אף אשה בסימן א' והדר אקשינן ואימא או האי או האי ומהדרינן כאיש מה איש תחתון ולא עליון אף אשה תחתון ולא עליון תניא נמי הכי אר"א בר' צדוק כו' למדנו כי עיקר הוא הבן והוא המלמדנו על הבת ומשנתנו נמי סתמא מיתניא בין בבן בין בבת וסוגיית הגמרא שייכא תחלה בבת ומשום דאתיא ליה מדרשא חביבא ליה ואקדמה והדר אוכח לגבי הבן מעיקר קרא ובזה נתבררו דברי ר"מ ז"ל:

הלכה טז

שתי שערות האמורות עד ונשרו. פרק בא סימן (דף מ"ה) :

הלכה יח

הבת שהביאה עד לנקבה אינו סימן. פרק יוצא דופן (דף מ"ה) :

הלכה יט

בד"א כשנבדקו עד אם לא הביאה. פרק בא סימן (דף נ"ב) :

הלכה כא

כל השנים האמורות עד לכל דברי הדת. סוף מסכת ערכין ופרק השג יד (דף ל"א) :

הלכה כב

אין סומכין על הנשים עד כשרים להעיד. זה מוסכם וכ"כ הר"ם מקוצי ז"ל:

הלכה כג

האב שאמר בני זה עד ולא לעונשין. פרק האומר:

הלכה כד

מי שיש לו איבר זכרות עד הרי הוא נקבה. פרק הערל (דף פ"ג) ופרק המפלת:

וטומטום ואנדרוגינוס עד בכ"מ. פרק יוצא דופן:

כתב הראב"ד ז"ל ולמה בחזקת גדולים כו': **ואני** אומר כי ר"מ ז"ל חידוש אתא לאשמועינן דכיון דהגיעו לכלל שנים הללו הרי הם בחזקת גדולים ואין בדיקה מועלת

בהם דאפילו נבדקו ולא מצאו חוששין שמא נשרו כדאמרינן פרק יוצא דופן בשמעתין דתוך זמן וכ"פ באותה הלכה ר"י אלפס ביבמות פרק ב"ש וגם בא להשמיענו שאין חוששין בטומטום שמא יקרע וימצא זכר וכדר' יהודה סוף פרק הערל דאזלא סוגיין כוותיה וכמאן דקאי בשיטתיה וה"נ לא משגחינן בזכרות האנדרוגינוס אלא הרי הוא כנקבה לענין שנותיו וכדמשמע סוף פרק הערל וכדמייתי עלה משנת מסכת תמורה בשלהי פרק יש בקרבנות וכן משמע ריש ערכין מתניתין דטומטום ואנדרוגינוס נודרין ונידרין מעריכין אבל לא נערכים שאינו נערך אלא הזכר ודאית והנקבה ודאית וכ"נ במסכת נדה פרק המפלת גבי מתניתין דקתני המפלת טומטום ואנדרוגינוס תשב לזכר ולנקבה טומטום ונקבה ואנדרוגינוס ונקבה תשב לנקבה בלבד וכמה ראיות בתלמוד:

חרש וחרשת עד נמצאו כל השמות עד סוף הפרק. עיקר הכלל הזה משנה היא פ"ק דמס' תרומות והשאר פרק חרש ביבמות (דף קי"ב) ופרק קורדייקוס דגיטין ומשם נלמוד לכל המקומות כל אחד על מתכונתו:

פרק ג

הלכה א

כיצד האשה מתקדשת עד ונותן לה בפני עדים. פרק קמא דקידושין עיקרן ומפוזרין בכמה מקומות בתלמוד:

הלכה ד

וצריך שיכתוב אותו עד בפני עדים אינה מקודשת. פרק האיש מקדש (דף מ"ח) :

הלכה ה

ואם קידש בביאה עד שקנאה כמו שביארנו. הכל פ"ק דקידושין (דף ט') :

היה מדבר עד וא"צ לפרש. פ"ק דקידושין (דף ו') ובגיטין פרק הניזקין ובהרבה מקומות:

וכן עידי הקידושין עד הרי זו מקודשת ומגורשת. פרק האיש מקדש (דף מ"ג) :

הלכה ט

האומר לאשה התקדשי לחציי עד הרי מקודשת. פ"ק דקידושין (דף ז') :

אמר לה חצייך מקודשת לי עד מקודשת בספק. פ"ק דקידושין (דף ו' ז') :

כתב הראב"ד ז"ל אם שתי חצייך כו': **ואני** אומר כי הקפדת הראב"ד ז"ל הוא מפני שכתב ר"מ בפיסקא שלמעלה מזו וז"ל אמר לה הרי חצייך מקודשת לי בפרוטה וחצייך בפרוטה או שאמר לה הרי חצייך מקודשת לי בחצי פרוטה וחצייך האחר בחצי פרוטה הרי זו מקודשת עכ"ל. והוקשה לראב"ד ז"ל דהנהו נמי בעיות הן פ"ק דקידושין (דף ז')

וקידושין לחצאין הן וסלקן נמי בתיקו כמו שתי חצייך וא"כ מ"ש הא מהא וזאת אין אנו צריכין בה לפנים שכבר אנו מקובלים מפי רבותינו בעלי התוספות ז"ל כי כל זמן שהבעיות רבות ואומר על מקצתן אם ת"ל הוא פשיטות הבעיות והדבר ברור בתלמוד ולהכי אזיל מסדר התלמוד בסוגיא בההיא שיטתא וה"נ איתא ריש פרק ד' וה' (ב"ק דף ל"ז) גמרא מתני' דמועד למינו כו' בפלוגתא דרב זביד ור"פ ופסקינן כרב פפא מה"ט ואע"ג דאקשו עליה ולא פריק משום דלא חייש הוא וכ"כ ר"י אלפס ז"ל שם וכזה הוא דעת ר"מ ז"ל בה' אלו. ולמען תשכיל אכתוב לך לשון הגמרא בדקדוק וראה בעיניך דגרסינן פרק קמא דקידושין גמרא מתניתין קמייתא בעי רבא חצייך בחצי פרוטה וחצייך בחצי פרוטה מהו כיון דאמר לה בחצי פרוטה פסקה או דילמא מונה והולך הוא ואת"ל מונה והולך הוא חצייך בפרוטה וחצייך בפרוטה מהו כיון דא"ל פרוטה פסקה או דילמא כל ביומיה מונה והולך הוא ואת"ל כל ביומיה מונה והולך הוא חצייך בפרוטה היום וחצייך בפרוטה למחר מהו כיון דאמר לה למחר פסקה או דילמא ה"ק קידושי מתחלי מהשתא ומגמרי לא נגמרו עד למחר שני חצייך בפרוטה מהו הכא ודאי בחדא זימנא קאמר לה או דילמא אין אשה מתקדשת לחצאין כלל תיקו ע"כ. למדת כי כשהוא אומר את"ל היא מקודשת ודאי דהוא ניהו פשיטותא וכי סלקן בתיקו אינך דלא איפשטן דסלקן בתיקו ולכך מקודשת מספק דאזלינן בהו לחומרא בכל דוכתי וכי מעיינת בה שפיר נמי חזית דלא תליא טעם קידושי אשה לחצאין באינך אלא בשני חצייך בפרוטה אבל בהנך לאו מה"ט נינהו וגם ר"מ ז"ל לא פירש טעם פסקיו ומעתה נתמה על לשון השגות הראב"ד ז"ל ודברי ר"מ נכונים:

הלכה יא

האב מקדש עד שתבגר. פרק המקבל (דף ס"ה) ופרק יוצא דופן (דף מ"ד) ופרק נערה שנתפתתה (דף מ"ז) וריש מסכת קידושין (דף ג') :

לפיכך מקבל קדושי בתו עד אשת איש גמורה. פרק חרש (דף קי"ג) :

ואם היתה בת שלש שנים עד אינה מקודשת. פרק יוצא דופן (דף מד) :

הלכה יב

בגרה הבת עד רשות לעולם. פרק נערה שנתפתתה (דף מג) :

הלכה יג

נתקדשה קודם עד בפניו אינה מקודשת. פ' התקבל ופ' האיש מקדש (דף מ"ד) :

הלכה יד

היתה הבת ספק בוגרת עד צריכה גט מספק. פרק עשרה יוחסין (דף ע"ט) :

יש לאיש לעשות עד כשהיא ברשותו. ריש פרק האיש מקדש (דף מ"א) ופרק עשרה יוחסין (דף ע"ט) :

ואומר אדם לבתו קטנה. פ"ק דקידושין (דף י"ט) :

הלכה טו

כל העושה שליח לקבל עד וא"צ עדים: כתב הראב"ד ז"ל אין הנדון דומה לראיה כו' והשולח נמי לאו כלום הוא עכ"ל: **ואני** אומר זו מחלוקת ישנה היא. ור"מ ז"ל הלך בזה בשיטת רבותיו נ"ע. ויש לי ראיה לדבריו בריש פרק האיש מקדש שליח מנא לן ואסיקנא כדתניא ר' יהושע בן קרחה אומר מנין ששלוחו של אדם כמותו שנאמר ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים וכי כל הקהל שוחטים והלא אינו שוחט אלא אחד אלא מכאן ששלוחו של אדם כמותו וכן הביאה ר"י אלפס ז"ל. ובעי בכולה סוגיין למילף קידושין וגירושין ותרומה מהדדי ומשום דאיכא למיפרך איצטריך הוכחה לכל חד באנפי נפשיה מיהו בכל פירכי דפריך תלמודא לא מצינו זה החילוק שחילק הראב"ד ז"ל מכלל דלית לן לאפלוגי בינייהו והא אסיקנא בכולי תלמודא וריש פרק האיש מקדש דמקיש יציאה להויה וכן מצאתי בירושלמי שמעון בר אבא אייתי גיטא ונתנו לה בעד אחד אתא לקמיה דר"י א"ל עד אחד באשה ולא כלום דקי"ל המקדש בעד אחד אין חוששין לקידושיו. ובקידושין גופייהו יש לי ראיה דגרסינן בההוא פירקא גופיה הנהו בי תרי דהוי שתו חמרא תותי ציפי בבבל שקל חד מינייהו כסא דחמרא יהיב ליה לחבריה א"ל מיקדשא לי ברתך לברי אמר רבינא אפילו למ"ד חוששין שמא נתרצה האב שמא נתרצה הבן לא אמרינן וכו' אמרו ליה רבנן לרבינא ודלמא ארצויי ארצי קמיה אמר להו רבה בר סימי בפירוש אמר לן מר דלא סבר להא דרב ושמואל ע"כ. ואי ס"ד דבשליח קידושין בעינן עדים אפילו נתרצה הבן נמי ושתיק מאי הוי הא ליכא סהדי וגדולה מזו שמעינן מינה דאפילו בשתיקה לאחר קידושין סגי כפשיטות התלמוד ובשתיקה ודאי ליכא סהדי ונתבררו דברי ר"מ ז"ל וכמ"ש ר"י אלפס ז"ל פרק החולץ וכדמשמע פרק מצות חליצה בשמעתין דאישתמודענוהו דאחוהי דמיתנא הוא דכל גלויי מילתא לחוד לא בעי סהדי. ועוד יש לי ראיה פ"ב דכתובות גמרא מתני' דזה אומר זה כתב ידי כו' דגרסי' (דף כ"א) א"ר אבא אמר רב הונא אמר רב שלשה שישבו לקיים השטר וקרא ערעור על אחד מהם וכו' ושיילינן בגמרא ערעור דמאי אילימא ערעור דגזלנותא תרי ותרי נינהו אלא ערעור דפגם משפחה גילוי מילתא בעלמא הוא ע"כ. אלמא כל גילוי מילתא לא בעינן סהדי ברירי מיהו באשה ודאי בעינן סהדי לכ"ע כדאסיקנא פרק האיש

מקדש מדכתיב ויצאה והיתה איתקש גט וקידושין אהדדי מכלל שהן שוין. שוב מצאתי לבעל העיטור שכתב כן ומאלו הראיות ממש ואין מי שחולק בדבר:

הלכה טז

השליח נעשה עד עד בפני שנים אחרים. פרק האיש מקדש (דף מ"ג) :

הלכה יז

הכל כשרים לשליחות עד לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין. ריש פרק האיש מקדש:

הלכה יח

שליח האיש שמקדש עד או עם האב. פ"ק דקידושין (דף מ"ב) ומייתי לה נמי פ"ק (דף ו') ופ"ג:

הלכה יט

מצוה שיקדש אדם עד מע"י שלוחה. פרק האיש מקדש (דף מ"א) :

לכל מי שירצה עד לקדש קטנה. סוף פ"י יוחסין (דף ע"ט) :

ולא יקדש אשה עד שיראנה כו' עד והוא שונאה. ריש פרק האיש מקדש:

הלכה כ

המקדש בביאה הרי עד בביאה לכתחלה. פ"ק דקידושין:

ואם קידש בביאה עד קודם מתן תורה. ביבמות פרק ר"ג (דף מ"א) :

הלכה כג

כל המקדש אשה עד סוף הפרק. פ"ק דכתובות (דף ז') :

כתב הראב"ד ז"ל אין אנו נוהגין כן אלא מקדש ואח"כ מברך והטעם כו' וזה הטעם לברכת האב שמברך להכניסו בבריתו של אברהם אבינו עכ"ל: **ואני** אומר זה מחלוקת ישנה היא ורבים הסכימו כר"מ ז"ל מדאסיקנא בכוליה תלמודא כל המצות כולן אדם מברך עליהן עובר לעשייתן ולא דמי הא למילה דגבי מילה עבידא דמקלקלא מילה והויא לה ברכה לבטלה אבל לגבי קידושין מיכספי מצבורא ולא עבדי מלתייהו כי חוכא. ויש רבים אומרים כדברי הראב"ד ז"ל ולא קים להו טעמא דלא הדרי בהו ורבותינו בעלי התוספות ז"ל נחלקו גם בזה והנהיגו בכל צרפת לאחר הברכה להסתלק מן הספק ובספרד נהגו כר"מ ז"ל:

הלכה כד

כל המקדש אשה עד סוף הפרק. פ"ק דכתובות (דף ז') :

כתב הראב"ד ז"ל אין אנו נוהגין כן אלא מקדש ואח"כ מברך והטעם כו' וזה הטעם לברכת האב שמברך להכניסו בבריתו של אברהם אבינו עכ"ל: **ואני** אומר זה מחלוקת

ישנה היא ורבים הסכימו כר"מ ז"ל מדאסיקנא בכוליה תלמודא כל המצות כולן אדם מברך עליהן עובר לעשייתן ולא דמי הא למילה דגבי מילה עבידא דמקלקלא מילה והויא לה ברכה לבטלה אבל לגבי קידושין מיכספי מצבורא ולא עבדי מלתייהו כי חוכא. ויש רבים אומרים כדברי הראב"ד ז"ל ולא קים להו טעמא דלא הדרי בהו ורבותינו בגעלי התוספות ז"ל נחלקו גם בזה והנהיגו בכל צרפת לאחר הברכה להסתלק מן הספק ובספרד נהגו כר"מ ז"ל:

פרק ד

הלכה א

אין האשה מתקדשת עד הרי זו מקודשת. פ"ק דקידושין (דף ב') :

כתב הראב"ד ז"ל והוא שיאמר רוצה אני עכ"ל: **ואני** אומר איני יודע איך יפול זה הלשון כי אם הוא קידשה בעצמו ואמר לה הרי את מקודשת אין צורך ללשון אחר ואין לך רוצה אני גדול מזה ואם בשקידש ע"י אחר ועשאו שליח ג"כ הרי הוכחתי למעלה כי אפילו שתיקה כהודאה דמי ואם בשהיו מדברים על עסקי קידושין ופשט ידו ונתן לה מה צ"ל דבור אחר והלא הדברים ק"ו ומה אשה שאינה מתקדשת אלא לרצונה קי"ל דפשטה ידה וקבלה מידו מקודשת הואיל והיו מדברים על עסקי קידושין האיש שהוא מקדש בעל כרחו לא כ"ש, ועוד דהא קיחה קיחה ילפינן לקידושין משדה עפרון וקי"ל פרק חזקת הבתים (דף מ"א) תליוה וזבין זביניה זביני וכ"ש בלוקח אשה דיהיב זוזי וגם נותנין לו שפחה לשמשו ועוד דהא אמימר גופיה אמר התם תליוה וקדיש קידושיו קידושין ואע"ג דמר בר רב אשי ויש ספרים גורסים רב אשי פליג עלה אין קידושיו קדושין הוא פסק כאמימר דהא אותביה רבינא לרב אשי ואע"ג דשני ליה אשינויא דחיקא לא ניקום ולא שבקינן לדאמימר דמייתינן לה בתלמודא למילתיה כהלכתא פסיקתא ועוד דקאי כסתמא דתלמודא ריש פ"ק דקידושין דקאמר תנא האשה נקנית מדעתה אין בעל כרחה לא וכ"כ ר"י אלפס ז"ל ועל כן לא חילק ר"מ ז"ל זה החילוק וכתבו כפשטו בתלמוד ריש פ"ק דקידושין וכן דעת בעל הלכות גדולות ורב אחא משבחא שלא פסקו בבבא בתרא הלכתא כמאן מכלל שסמכו על פשטא דקידושין. ולפי דעתי השגה זו לא יצאה מפי רבינו ז"ל אלא אחד מן התלמידים כתבה שטעה בדברי בעל העיטור ז"ל שהעמיד ההיא דקידושין בדלא אמרה אין ופסק פרק חזקת הבתים כמר בר רב אשי והעמידה לפרש באשה תליוה אבל באיש דכ"ע לא הוו קידושין וחשבו סברא זו ואדרבה איפכא מסתברא ונמצא פסק ר"מ ז"ל נכון:

ויש לאיש לקדש נשים עד מדעתן. פרק האיש מקדש:

הלכה ב

המקדש את האשה עד ספק מקודשת. פ"ק דנדרים:

הלכה ג

התקדשי לי בדינר זה עד בדבר אחר. פ"ק דקידושין (דף ח') :

הלכה ו

המקדש בעד אחד עד בלא עדים. פרק האומר (דף ס"ה) :

המקדש בפסולי עדות עד צריכה ממנו גט מספק. בהלכות גדולות כתוב כן וכן הסכימו רבותינו בעלי התוס' וכן משמע ריש פרק התקבל שמשוה קידושין וגיטין כאחד ובהלכות גירושין יתבאר דינן:

הלכה ז

קטן שקידש אין קידושיו קידושין. פרק האיש מקדש (דף נ') ופרק אלמנה לכהן גדול (דף ס"ט) :

אבל גדול שקידש את הקטנה עד הרי זו מקודשת למיאון: כתב הראב"ד ז"ל זה השיעור לא מצאתי אותו מפורש ואם יאמר מפני שאמרו (דף פ"ב) קטן בן שש יוצא בעירוב אמו והוא נקרא קטני קטנים במסכת כתובות וא"כ אפילו בן שש [וגם] מה שאמר מבת עשר ולמעלה אע"פ שהיא סכלה ביותר למד מפעוטות במסכת גיטין (דף ס"ה) והלא אמרו קטנה שאינה יודעת לשמור קידושיה אינה צריכה למאן ואם יודעת לשמור קידושיה אע"פ שאינה יודעת להבחין ולהכיר בעסקי נישואין וקידושין צריכה מיאון. ואי קשיא לך א"כ שיעור הפעוטות למה נאמר אימא לך כדי להתקדש ע"י עצמה אבל אם קדשה אמה או אחיה לדעתה אפילו פחותה מפעוטות אלא שתדע לשמור קידושיה והכי איתא התם עכ"ל: **ואני** אומר אין זו צריכה לפנים אלא משנה שלימה היא ביבמות פרק ב"ש (דף ק"ז) דתנן אי זו היא קטנה שצריכה למאן כל שהשיאתה אמה או אחיה לדעתה השיאוה שלא לדעתה אינה צריכה למאן רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר כל קטנה שאינה יכולה לשמור קידושיה אינה צריכה למאן ע"כ. ופסק ר"י אלפס הלכה כרבי חנינא וכדפסיק לה תלמודא להדיא בגמרא וצריכין אנו לדעת מאימת תקרא בת דעת לשמירה זו והוא משהיא בת שש כדאמרינן בגיטין פרק הניזקין (דף נ"ט) על מתניתין דקתני הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר ושיילינן בגמרא עד כמה מחוי רב יהודה לרב יצחק בריה כבר שית כבר שב והא אסיקנא בעלמא כי ערמימות האשה יתירה משל איש וכן משמע בירושלמי פרק ב"ש דגרסינן בגמרא דההיא משנה אי זהו לדעתה עבדין לה גנון

ומלבשין לה קוזמירין ומדכרין לה גבר ע"כ. אלמא משיש לה דעת להכיר באיש הוא שהצריכוה מיאון וקי"ל יותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא וניחא לן למילפה מפעוטות דמקחן מקח וממכרן ממכר דדמיין להדדי תדע דהא בריש קידושין (דף ד') נמי יליף לה קיחה קיחה משדה עפרון ומה שחילק הראב"ד ז"ל אדרבא איפכא מסתברא דהא אמה ואחיה אין להם כח אלא מדעתה וא"כ היאך נייפה כחם ואדרבא יפה כח הבת מכח האם ומן האח והוה לן לאתמוהי עלה יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא וגם הירושלמי שהבאתי מוכיח על זה:

הלכה ח

כיצד מתקדשת למיאון וכו' עד ותצא בלא גט: כתב הראב"ד זה אינו אלא מדרבנן והיא אינה יכולה למאן עכ"ל: **ואני** אומר לו עיין הראב"ד ז"ל מה שהביא ר"מ ז"ל פי"א מהלכות גירושין כמו שרמז בלשונו בזה הפסק ששם ביארו לא היה משיגו בכאן כי דעת ר"מ ז"ל בכאן שישבה עם בעלה עד שגדלה ונבעלה לאחר גידוליה וז"ל שם. ממאנת כל זמן שהיא קטנה עד שתהיה נערה או עד אילונית בד"א שלא בא עליה הבעל אחר שנעשית בת י"ב שנה ויום אחד אבל אם הגיעה לזמן הזה ונבעלה הואיל ובעילה קונה מן התורה כמו שביארנו הרי זו אינה ממאנת עכ"ל. והכי נמי איתא ביבמות פרק בית שמאי (דף ק"ז) ובנדה פרק בא סימן (דף כ"ב) וכ"כ ר"י אלפס שם בפ' המדיר וגם הראב"ד ז"ל כתב בנמוקי יבמות שלו וגם הרמב"ן ז"ל ואין אצלי בדבר הזה ספק:

הלכה ט

חרש שנשא פקחת עד מותרת לבעלה החרש: כתב הראב"ד ז"ל טעה בזה שאינה מותרת וכו': **ואני** אומר חלילה חלילה לו מטעות קטנה או גדולה וכ"ש להתיר אשה אסורה אלא דבריו נכונים ותלמוד ערוך הוא אלא שאתה צריך להתבונן על ההלכות ולדעת כי אותיות מחכימות. ומ"ש הראב"ד ז"ל הוא מ"ש ר"י אלפס פרק ב"ש גמרא מתניתין דשני אחין נשואין שתי אחיות יתומות קטנות בפלוגתא דרב ושמואל (דף ק"ט) לגבי קטנה שלא מיאנה והגדילה ועמדה ונשאת רב אמר אינה צריכה גט משני וז"ל. ומסתברא לן שאם רצה שני לכונסה שמגרש ראשון ונושא שני אבל מגרש שני ונושא ראשון לא כי ההיא דגרסינן בגיטין פרק המגרש (דף פ"ט) לא מצאו דבר על בוריו מהו אמר רב הונא מגרש ראשון ונושא שני אבל מגרש שני ונושא ראשון לא גזירה דילמא אתו למימר מחזיר גרושתו מן האירוסין והא נמי כיוצא בה עכ"ל. ולכאורה נראין דבריהם שוין וכי מעיינת בה שפיר חזית דברי ר"מ ז"ל כשיטת ר"י אלפס ז"ל שכתב תחלה שם בהלכות וחזינן מאן דכתב דהא מילתא ספיקא ועבדינן בה לחומרא כו' עד והאי סברא סברא מעליא

היא דגרסינן בהדיא וכו' עד וה"מ היכא דקדיש בתוך זמן ובעל לאחר זמן דהוי ספיקא דאורייתא עכ"ל. ועל זה כתב דדמיא להההיא דגיטין דגרסינן לה התם בסוף מכילתין באתחלתא דההיא אמר רב ירמיה בר אבא שלחו ליה מבי רב לשמואל ילמדנו רבינו יצא עליה קול מראשון ובא אחר וקדשה קידושי תורה מהו שלח להו תצא והעמידו דבר על בוריו כו' עד דשיילינן לא העמידו דבר על בוריו מהו אמר רב הונא מגרש ראשון ונושא שני אבל מגרש שני ונושא ראשון לא דלמא אתו למימר מחזיר גרושתו מן האירוסין ורב שישא בריה דרב אידי אמר אף מגרש שני ונושא ראשון מימר אמרי עיינו ביה רבנן בקידושין וקידושי טעות הוו ע"כ. וקי"ל כרב הונא. הנה עיניך רואות שדברי ר"מ ז"ל תלמוד ערוך הם שלא נאמרו אותן הדברים אלא בקידושי תורה דוקא דספיקייהו לחומרא אבל קידושין דרבנן דספיקייהו לקולא וקידושי חרש וחרשת דרבנן נינהו כדאיתא ריש פרק חרש במסכת יבמות ואע"ג דלית הילכתא כרב שישא מ"מ ילפינן מינה דכל מה שהוא מדברי סופרים אמרינן עיינו ביה רבנן וגם כשתעיין בלשון ר"מ ז"ל שכתב בזה הספק תראנו מפורש נשמר בלשונו:

אבל השוטה שקידש פקחת עד מדברי סופרים. ריש פרק חרש (דף קי"ב) ופרק אלמנה לכהן גדול:

הלכה י

סריס שקידש עד קידושין גמורים. ביבמות פרק חרש ובבכורות פרק אלו מומין:

הלכה יא

טומטום ואנדרוגינוס עד מספק: כתב הראב"ד ז"ל ולמה הם צריכין גט מספק והלא אינן ראוין לינשא כלל עכ"ל: **ואני** אומר תמיה אני ונבהל אם זה הלשון כתב הראב"ד ז"ל שהרי פסק זה שכתב מפורש הוא בבכורות (דף מ"ב) ס"פ על אלו מומין על מתניתין דטומטום ואנדרוגינוס אין נשחטין לא במקדש ולא במדינה רבי ישמעאל אומר אין מום גדול מזה וחכ"א אינו בכור אלא נגזז ונעבד אמר רב חסדא מחלוקת באנדרוגינוס אבל טומטום דברי הכל ספיקא הוא והמסקנא נמי הכי סלקא דשקלינן וטרינן עלה טובא עד דגרסינן התם נימא אשתני ולא אשתני תנאי היא דתניא טומטום שקידש קידושיו קידושין נתקדש קידושיו קידושין וחולץ וחולצין לאשתו ומיבמין לאשתו ותניא אידך אשת טומטום חולצת ולא מתיבמת סברוה דכ"ע כר"ע דאמר סריס חמה לא חולץ ולא מייבם מאי לאו בהא קא מיפלגי דמ"ד חולץ וחולצין לאשתו ומייבמין לאשתו סבר לא אמרינן הואיל ואשתני אשתני ומ"ד [אשת טומטום] חולצת ולא מתייבמת סבר הואיל ואשתני אשתני ומהדרינן לא דכ"ע אמרינן הואיל ואשתני אשתני והא ר"א הא ר"ע

למדנו דטומטום שקידש או נתקדש קידושיו ספק וכן נמי לגבי אנדרוגינוס דפליגי ביה קי"ל בעלמא דאנדרוגינוס בריה בפני עצמו הוא דגרסינן סוף פרק הערל (דף פ"ב) א"ר ליתא למתניתין (דקתני ר' יוסי ור"ש אומר אנדרוגינוס כהן שנשא בת ישראל מאכילה בתרומה דאלמא זכר הוי) מקמי ברייתא דתניא רבי יוסי אומר אנדרוגינוס בריה בפני עצמו הוא ולא הכריעו בו חכמים אם זכר הוא אם נקבה הוא דמדשבקי רבי יוסי לבר זוגיה ש"מ הדר ביה ואמרי ביה רב משמיה דרב הלכה כרבי יוסי באנדרוגינוס ובהרכבה ומדלא אמרי בי רב כרבי יוסי וכר"ש ש"מ דבי רב כרב סבירא להו דאמרי הלכה כר' יוסי דברייתא וכ"פ ר"י אלפס פרק הערל וגם הרמב"ן ז"ל בהלכות בכורות. ומה שהקשה והלא אינן ראויין לינשא כלל אינה צריכה לפנים ונאמר אין ה"נ דאינן ראויין לנישואין לכתחלה ואנן שנישאו דיעבד קתני בכל דוכתא:

הלכה יב

המקדש אחת מן העריות עד ואין ראוי לעשות כן. בקידושין פרק האומר (דף ס"ו) וסוף ערכין:

הלכה יג

אשת איש שפשטה ידה עד מעיזה. פרק המגרש (דף פ"ט) :

כתב הראב"ד ז"ל אומר אני שאינה נאמנת וכו': **ואני** אומר מחלוקת ישנה היא זו ורבותי נ"ע חולקים בה מדרב המנונא סוף גיטין (דף פ"ט) ומייתי לה בכמה מקומות בתלמוד ומקשי מינה מכלל דהכי הלכתא וכן הסכים מורי הרשב"א ז"ל כדעת ר"מ ז"ל והעומדים בשיטתו:

הלכה יד

המקדש אחת מן השניות עד קידושין גמורים. במסכת קידושין פרק האומר (דף ס"ו) :

חוץ מיבמה שנתקדשה לזר עד הרי זה מגרש בגט. ביבמות פרק האשה רבה (דף צ"ב) :

הלכה טו

המקדש כותית או שפחה עד אין קידושיה קידושין. פרק האומר (דף ס"ו) :

ישראל מומר שקידש עד וצריכה גט ממנו. במסכת בכורות סוף פרק עד כמה (דף ל') וביבמות סוף פרק החולץ (דף מ"ז) ובסנהדרין ס"פ נגמר הדין וכ"כ רש"י בתשובה ורשב"א ז"ל בנמוקי יבמות שלו דאע"פ שחטא ישראל הוא:

הלכה טז

המקדש אשה שחציה שפחה עד ה"ז ספק קידושין: כתב הראב"ד ז"ל דבר זה יש לו שני פנים כו' כדי שתהיה לו לאשה גמורה עכ"ל: **ואני** אומר כבר כתבתי והוכחתי למעלה

בקידושי קטנה שגדלה דמיירי כשנבעלה לאחר שגדלה וכמו שביאר בפי"א מהלכות גירושין דהוו להו קידושין דאורייתא וממנה תבין למשוחררת זאת כי בזה נסתלקה כל תרעומות מעל ר"מ ז"ל וכי בא אחר וקדשה נמי ומפורשת היא זאת ההלכה עם דין שפחה חרופה שכלל בה בגיטין פרק השולח סוף גמרא מתניתין דמי שחציו עבד וחציו בן חורין ולכך סמכן זו לזו לגלות מקום מוצאן וטעמן:

הלכה יח

שכור שקידש קידושיו קידושין עד ומתיישבין בדבר זה. דבר זה עיקרו במסכת עירובין פרק הדר (דף ס"ה) ומביא אותה בכמה מקומות ברמיזה:

הלכה יט

המקדש בפחות מפרוטה אינה מקודשת. פרק קמא דקידושין (דף י"ב) ופ' האיש מקדש (דף מ"ו) :

קידשה באוכל וכו' עד קידושי ספק. הכל פ"ק דקידושין:

היו עומדים בר"ה עד סוף הפרק. במסכת גיטין סוף פרק הזורק (דף ע"ח) :

פרק ה

הלכה א

המקדש בדבר שהוא אסור עד איסורי הנאה אינה מקודשת. פרק האיש מקדש (דף נ"ז) :

ואפילו היה אסור בהנאה מדבריהם עד י"ד אינה מקודשת. בפסחים פרק כל שעה (דף כ"א) :

הלכה ב

עבר ומכר עד כמוה. פרק האיש מקדש:

המקדש בפרש עד לגבי השור. בתמורה פרק כל האיסורין (דף ל') :

הלכה ג

המקדש בפירות עד הרי זו מקודשת. פרק האיש מקדש:

כתב הראב"ד ז"ל דוקא בשכר הבאת האפר והמים או מילוי המים עכ"ל: **ואני** אומר אמת הוא שזה החילוק הוא בשילהי פרק האיש מקדש (דף נ"ח) גבי מתניתין דקתני במי חטאת ובאפר חטאת הרי זו מקודשת אפילו הוא ישראל ורמינן עלה בגמרא אמתניתין דבכורות דתנן הנוטל שכר לדון דיניו בטלין להעיד עדותו בטל להזות ולקדש מימיו מימי מערה ואפרו אפר מקלה ופרקינן אמר אביי ל"ק כאן בשכר הבאה ומלוי כאן בשכר הזאה וקידוש דיקא נמי דקתני הכא במי חטאת ואפר חטאת וקתני התם להזות ולקדש

ש"מ ע"כ. וסבור הראב"ד ז"ל לפרש דברי אביי כאן בשכר הבאה וקידוש כלומר שאמר כך בזה הלשון בשעה שקידש, ור"מ ז"ל ואנחנו אין רגילין לפרש כך דאם כן היה לו לומר כאן דאמר בשכר כו' כאן דאמר כו' אלא אנו מפרשים כי אם קידש בשעת הבאה ומילוי קידושיו קידושין שעדיין לא נתערבו ואין זה אלא שכר הבאת האפר ממקום למקום ושכר מילוי המים דמילתא דטירחא היא ולא רמיא עליה ושרי למשקל אגרא ומש"ה מקודשת אבל מתניתין דבכורות מיירי לאחר הבאה ואחר עירוי שנמצא עכשיו כמקדשה בשכר הזאה וקידוש דליכא טירחא ושכר (לימוד) מצוה הוא נוטל והתורה אמרה ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים צדיקים כאשר צוני ה' אלהי ואמרינן במסכת נדרים מה אני בחנם אף אתם בחנם וכן פירש"י ז"ל והוא הלשון בעצמו שדקדק ר"מ ז"ל שכתב או במים שמילאן לעשותן מי נדה והוא הנכון:

המקדש בהקדש עד במזיד אינה מקודשת. פרק האיש מקדש (דף נ"ב) :

הלכה ד

קידשה במעשר עד לה'. הוא פרק ו' דמסכת מעשר שני:

הלכה ה

כהן שקידש עד אינה ממון. פרק האיש מקדש (דף נ"ג) :

הלכה ז

המקדש את האשה בגזל עד אינה מקודשת. פרק האיש מקדש גמרא מתניתין דחמש נשים גם בהלכות ר"י אלפס ז"ל מבוררת שם ובפ"ק דקידושין:

הלכה ח

הנכנס לבית חבירו עד ויניח מה שירצה. פרק האיש מקדש:

הלכה י

גזל את האשה עד ואם אמרה הן הרי זו מקודשת. פרק קמא דקידושין (דף י"ג) גם פרק האיש מקדש:

הלכה יא

וכן אם נתן לה פקדון עד והרי הגיע הנאה לידה. פרק קמא דקידושין (דף יב) :

הלכה טו

המקדש בהנאת מלוה עד שאין ראוי לשומען: כתב הראב"ד ז"ל הראשונים פירשו כו' וכ"ש מ"ש הוא עכ"ל: **ואני** אומר גם לנו יש פירושים אחרים מתיישבים יפה בהלכה זו פרק קמא דקידושין ומ"מ זה שכתב ר"מ ז"ל מן האחרונים הוא ונכון הוא:

הלכה טז

אמר לה הרי את מקודשת לי בפרוטה זו ובחוב שיש לי אצלך הרי זו מקודשת. פרק האיש מקדש (דף מ"ו) :

וכן אם אמר לה במלוה שיש לי אצלך ובפרוטה זו הרי זו מקודשת. פרק הגוזל עצים (דף צ"ט) :

הלכה יז

היה לו חוב ביד אחרים עד ברשותה קיים הרי זו מקודשת. פרק האיש מקדש:

הלכה יט

אמר לה הרי את מקודשת לי בשכר שאדבר עד והמקדש במלוה אינה מקודשת. פרק האומר (דף ס"ג) :

הלכה כ

הרי את מקודשת לי במלאכה זו עד והמקדש במלוה אינה מקודשת. פרק האיש מקדש (דף מ"ח) ופרק האומר:

הלכה כא

האשה שאמרה עד במקום אחר. הכל פ"ק דקידושין (דף ו' וי"ז) :

הלכה כו

האומר לאשה התקדשי לי בתמרה עד במדינה אחרת. פ"ק (דף י"ב) וריש פ"ב דמסכתא קידושין (דף מ"ו) :

האומר לאשה הרי את מקודשת לי בכוס זה עד סוף הפרק. פרק האיש מקדש (דף מח) :

פרק ו

הלכה א

המקדש על תנאי עד בין שיהיה מן האשה. במציעא סוף פרק השוכר את הפועלים (דף נ"ד) :

וכל תנאי שבעולם עד [**הלכה ד'**] **ואינה צריכה ליתן**: כתב הראב"ד ז"ל לא זו הדרך וכו' דהיינו התנאי עכ"ל: **ואני** אומר בטוב נראה לעין שהמקרא לא קרא כל לשון הפיסקא לפני הראב"ד ז"ל (כמו שהעתקתיה אני) שאם היה שומע לא היה אומר כן עוד האריך וכי אמר הרי את מקודשת מה יועיל אם לא יתן וכבר פירש ר"מ ז"ל אפילו היה הכל תוך כדי דיבור כדמשמע סוף נדרים ואין לך מהירות גדול מזה וכשתעיין יפה בלשון

שניהם באמירה ומעשה אין ביניהם כלל מחלוקת לפי דעתי וכל זה מפורש גיטין פרק מי שאחזו קורדיקוס (דף ע"ה) :

הלכה ה

וכן אם אמר לה אם לא תתני עד ואינה צריכה ליתן לו כלום. בגיטין פרק מי שאחזו קורדיקוס:

הלכה ח

הרי שהתנה בדבר שאפשר עד ולא תתגרש. פרק המגרש (דף פ"ד) :

הלכה ט

ובמה אמרו עד שמנעה אותך ממנו. סוף הפועלים (דף צ"ד) :

הלכה י

כיצד כגון שקידש אשה עד אין כאן תנאי. פרק המגרש (דף פ"ד) :

הלכה יד

יש מקצת גאונים עד וכן ראוי לעשות. פרק קורדיקוס (דף ע"ה) :

כתב הראב"ד ז"ל כבר כתבנו הטעם בספר המשפטים כדברי האחרונים עכ"ל: **ואני** אומר מאחר שזו מחלוקת ישנה לדברי הכל אין בזה השגה על ר"מ ז"ל ואין לי עסק בזה החיבור להאריך בבירור הדעות ע"פ ראיות ועוד שכבר חקקתים כשיטתיה פרק האומר (דף ס"א) ופרק מי שאחזו קורדיקוס ופרק המגרש ופרק השוכר את הפועלים והרבה מקומות בתלמוד:

הלכה טו

המקדש על תנאי עד המקח או המתנה. פרק האומר (דף ס') :

הלכה טז

בד"א כשהיה שם תנאי עד הפרק. בקידושין פרק האומר ובגיטין פרק מי שאחזו:

פרק ז

הלכה א

האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שירצה אבי עד אינה מקודשת: כתב הראב"ד ז"ל לא הסכים יפה לשמועה זו כו' שלא ימחה משמע עכ"ל: **ואני** אומר כמה לא חלי ולא מרגיש גברא דמריה סייעיה כי הסוגיא שהביא הראב"ד היא במסכת קידושין (דף ס"ג) והשמיטה ר"י אלפס להשמיענו שאינה הלכה דהוו להו שינויי דחיקי ולא ברירי וסמך ר"מ ז"ל על סוגיא פשוטה ופירוקא תריצא לפום מסקנא דלית בה טימי במסכת

כתובות (דף ע"ב) פרק המדיר גמרא מתניתין דהמקדש את האשה ע"מ כו' גבי מימרא דאמר רבא מחלוקת בטעות שתי נשים כו' עד אבל בטעות אשה אחת דברי הכל אינה צריכה הימנו גט ושקלינן וטרינן עלה טובא עד דאותבי' עלה מהא דתניא הריני בועליך ע"מ שאם ירצה אבא אע"פ שלא רצה האב הרי זו מקודשת ר"ש ב"י אומר משום ר"ש אם רצה האב מקודשת לא רצה האב אינה מקודשת והא הכא דטעות אשה אחת היא ופליגי ומסקינן התם בהא קמיפלגי דמר סבר ע"מ שאם ירצה אבא ע"מ שאם ישתוק האב והא שתיק ליה ומר סבר ע"מ שאם ירצה אבא שיאמר אבא אין והא לא אמר אין ע"כ. הנה עיניך רואות דסוגיין אזלא דע"מ שירצה אבא עד דאמר אבא אין דהיינו ר"ש דקאי כמתני' ושאר שינויי דקידושין לא חייש להו תלמודא בכתובות לא לתירוצא קמא ולא לתירוצא בתרא והדין היא סברא מעלייתא ודינא דקושטא מדאמרינן בכולי תלמודא היכי דמי גס לבו בהוראה כגון דאפליגו תרי תנאי או תרי אמוראי וסוגיין דעלמא כחד מינייהו ולא אזיל שאיל למאן דקשיש מיניה:

ע"מ שלא ימחה אבי עד הרי זו מקודשת. פרק המדיר ופרק האומר (דף ע"ג) :

כתב הראב"ד אם לא מיחה היינו שתק א"כ מה בין שישתוק לשלא ימחה עכ"ל: **ואני** אומר תימה אם יצא דבר זה מפי רבינו הקדוש הראב"ד ז"ל דהא סוגיא מחלפא היא פרק האומר דאוקימנא רישא ומציעתא בחד טעמא וסיפא בחד טעמא וכדאורי רבי ינאי אלא שאני רואה כל אחד הולך כפי שיטתו וכבר הוכחתי מסוגיית המדיר דעת ר"מ ז"ל וכן מוכיח על זה פרק האומר כי שנפרש רצה האב דאמר אין מפרשינן לא רצה דשתיק וכשנפרשהו רצה האב דשתיק דהיינו לא מיחה נפרש לא רצה דמיחה ושנה הדבר והפכו:

מת הבן ואח"כ שמע עד ולא תפול לפני יבם: כתב הראב"ד ואפילו שמע קודם שמת הבן וכו': **ואני** אומר יפה דקדק ר"מ ז"ל שהשוה מדות לשון המשנה פרק האומר דקתני מת האב הרי זו מקודשת מת הבן מלמדין אותו לומר שאינו רוצה ע"כ. ועל כרחין מת האב קודם שישמע קאמר וה"נ מת הבן קודם שישמע האב קאמר ורואה אני כי ריבוי לשונם ועניינם כל אחד הולך לפי שיטתו בפירוש ע"מ שירצה אבא שכתבתי בסמוך והוכחתי מסוגיי' פרק המדיר בירור דברי ר"מ ז"ל וגם סוגיית פרק האומר מוכחא על לשונו זה דכי אסיקנא פירוש משנתנו ע"מ שירצה ע"מ שישתוק אקשינן אימא סיפא מת הבן מלמדין אותו לומר שאינו רוצה אמאי והא שתיק ע"כ. דוק מינה דעל כרחין מיירי בשמת הבן ואח"כ שמע האב דאי בחיי הבן שמע האב דינו ידוע אם שתק אם לאו וכ"ש לפי המסקנא דמחה דלא שייך לשון מחאה אלא כשהבן חי אבל לאחר שמת

מה צורך למחאה והלא כבר מת ולכך הוא צריך לימוד ששנינו במשנתנו מלמדין אותו שיאמר איני רוצה:

הלכה ב

האומר לאשה הרי את מקודשת עד ראויין לזריעה. בהאיש מקדש (דף ס') :

הלכה ו

האומר לאשה הרי את מקודשת לי בזה ע"מ שאין עליך עד הרי זו מקודשת. בכתובות פרק המדיר (דף ע"ב) ובקידושין פרק האיש מקדש (דף נ') :

ומה הן המומין עד הרי זו מקודשת מספק. בכתובות פרק המדיר (דף ע"ה) :

ע"מ שאין עליה נדרים עד ואין האשה מקפדת על זאת. פרק המדיר (דף ע"ה) :

הלכה י

האומר לאשה הרי את מקודשת לי בזה ע"מ שאתן לך מאתים זוז וכו' עד מפני שהיא מקודשת לכולן בספק. ריש פרק האומר (דף ס') :

הלכה יג

האומר לאשה הרי את מקודשת לי חוץ מפלוני עד בדבר שא"א לקיימו. פרק המגרש (דף פ"ב) :

הלכה יד

הנותן שתי פרוטות עד פרוטה שנייה. פרק האומר:

אבל האומר לאשה עד תופסין בה מספק. בקידושין פרק האומר (דף ס"ב) וביבמות פרק האשה רבה (דף צ"ב) :

הלכה טז

האומר (לאשה) [לחבירו] אם ילדה וכו' עד הרי זו מקודשת. פרק האומר:

כתב הראב"ד ז"ל לפי ההלכה וכו' ולית הלכתא כוותיה: **ואני** אומר דברי רבינו הראב"ד ז"ל הם לאביי דגרסינן פרק האומר גמרת ההיא משנה אמר אביי ראב"י ורבי ור"מ כולהו ס"ל אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וקי"ל דלית הלכתא כוותיה לגבי רבא וכ"ש לגבי רבה רביה וסתם התלמוד דגרסינן התם להדיא הכי בתרי לישני לישנא קמא גרסינן אמר רבה לא אמר ראב"י אלא בשחת כו' עד כמאן אזלא הא דתניא האומר לחבירו אם ילדה אשתך נקבה מקודשת לא אמר כלום ואמר ר' חנינא לא שנו אלא שאין אשתו מעוברת אבל אשתו מעוברת דבריו קיימין ומהדרינן אי כרבה כשהוכר עוברה אי כרב יוסף אע"פ שלא הוכר עוברה ובלישנא בתרא גרסינן איכא דאמרי אמר רבה לא אראב"י אלא בשחת דבי כיבשא וכו' עד כמאן אזלא הא דתניא האומר לחבירו אם ילדה אשתך

נקבה מקודשת לי לא אמר כלום ואמר ר"ח לא שנו אלא שאין אשתו מעוברת אבל אשתו מעוברת דבריו קיימין כמאן בשהוכר עוברה ודברי הכל ע"כ. הנה עיניך רואות כי דברי ר"מ ז"ל מוסכמים לאיכא דאמרי כדברי הכל שפוסקים כן בכל התלמוד ואפילו ללשון ראשון פסק כרבה דהלכתא כוותיה לגבי דרב יוסף בכוליה תלמודא בר משדה ענין ומחצה ואין בזה ספק כלל ונ"ל בלי דופי גם סברתו זאת מוסכמת לדברי הכל:

הלכה יז

האומר לאשה הרי את מקודשת לי במאה דינרין עד שניהם יכולין לחזור זה בזה. פ"א ופ"ב דמסכת קידושין (דף ח' ודף מ"ח) :

וכן אם נמצא מנה חסר עד ואם לאו אינה מקודשת. בתוספתא וכתובה בהלכות:

כתב הראב"ד ז"ל אינו כן דהכי איתא בגמרא עכ"ל: **ואני** אומר אין על ר"מ ז"ל ולא על ראב"ד ז"ל אשם אלא על הסופר שטעה וכתב לא יחליפנו במקום יחליפנו וכל המוסיף גורע וכשבאתי לארץ הקדושה בא לידי ספר מוגה מספרי ר"מ ז"ל וחתם אותו בחתימתו והיה כתוב בו ג"כ לא יחליפנו וגיררו ממנו מלת לא ובאמת שגם בגמרא בקידושין (שם) בשמעתין דשיראי ובתוספתא ג"כ הכי איתא וכן הביאה ר"י אלפס נמצא דינר רע הרי זו מקודשת ויחליף ואמרינן בגמרא האי דינר היכי דמי אי דלא נפיק היינו דינר נחשת אמר רב פפא כגון דנפיק ע"י הדחק ובזה נמצאו דברי שניהם כאחד טובים:

אמר לה הרי את מקודשת עד ואם אינן שוין אינה מקודשת. פ"ק דקידושין (דף ז' ט') :

הלכה יט

איש ואשה שהיו עסוקין עד דברי האיש. בתוספתא דפ"ק דקידושין:

הלכה כ

העושה שליח עד שמראה מקום הוא לו. פרק האיש מקדש (דף נ') :

הלכה כב

המקדש את האשה וחזר בו מיד עד והרי היא מקודשת. עיקר הלכה זו סוף מסכת נדרים (דף פ"ז) דפסיק תלמודא והלכתא תוך כדי דיבור כדיבור דמי חוץ ממגדף ועובד עכו"ם ומקדש ומגרש וה"נ איתא פרק יש נוחלין (דף ק"ל) אלא שאין גורסין שם עובד עכו"ם לפי שכל אחד כלול בחבירו:

הלכה כג

המקדש על תנאי עד ביטל התנאי. פרק המדיר (דף ע"ד) :

כתב הראב"ד ז"ל אינו כן וכו': **ואני** אומר גם בזה הדין יישר עצמו ושכלו ר"מ ז"ל בלשונו וסדרו להודיע מאין הוציא זה הדין שסמך לו ענין וכתב לפיכך המקדש על

תנאי וכנסה סתם או בעל סתם הרי זו צריכה גט אע"פ שלא נתקיים התנאי שמא ביטל התנאי כשבעלה או כנסה עכ"ל. ושמועה זו מסודרת פרק המדיר (דף ע"ג) גמרא מתניתין דהמקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים איתמר קידשה על תנאי וכנסה סתם רב אמר צריכה הימנו גט ושמואל אמר אין צריכה הימנו גט ושקלינן וטרינן עלה טובא עד דאסיקנא הלכתא כרב וכדאמר רב כהנא משמיה דעולא המקדש על תנאי ובעל (סתם) צריכה הימנו גט זה היה מעשה ולא היה כח ביד חכמים להוציאה בלא גט ע"כ. וכן בכנסה סתם ופירש ר"י אלפס פירושים רבים ופירש הסכמתו בהלכותיו וכדאסיקנא טעמא דרב בגמרא דכיון דכנס או בעל סתם ולא אדכריה לתנאיה אימר אחולי אחליה לתנאיה. ודקדק ר"מ ז"ל מזה כי המבטל תנאו בינו לבין מי שהתנה עמו תנאו בטל וא"צ עדים בשעת הביטול דאי ס"ד צריך עדים הכא בהאי פלוגתא על כרחין ליכא עדים דביטל דאי איכא עדים מאי פלוגתא ומאי טעמיה בכולה סוגיין. ולכך נזהר ר"מ ז"ל בלשונו וכתב מקודשת סתם ולא כתב מקודשת לחודיה ויפה כיון דמה לי כנסה סתם שהורה הראב"ד ז"ל בעדים ומה לי ביטל בינו לבינה שכתב ר"מ ז"ל מידי הוא טעמא להראב"ד אלא דהו"ל כמאן דאחליה לתנאיה מ"מ אין לי ספק דתלמוד מיירי שלא ביטלו בפירוש וכ"ש שאין שם עדים שהרי הכל מודים שלא יצא מפיו ביטול לעולם ונמצאו דברי ר"מ ז"ל נכונים וכן הסכימו רבים:

וכן המקדש בפחות עד סוף הפרק. פרק המדיר (דף ע"ד) :

פרק ח

הלכה א

האומר לאשה הרי את מקודשת לי בכוס זה עד בלבם. הכל פרק האיש מקדש:

המקדש את האשה ואמר סבור עד סוף הפרק. פרק האומר:

פרק ט

הלכה א

המקדש שתי נשים עד ואסורות עליו. פרק האיש מקדש (דף נ') :

וכן אשה שעשתה שליח עד אסורה לשניהם. פרק האומר (דף נ"ט) :

הלכה ו

האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה עד בשעת השליחות. בגיטין פרק התקבל (דף ס"ד) ונזיר (דף יב) :

הלכה ז

מי שהיו לו חמשה בנים עד שאין בהן קטנה ממנה. פרק האיש מקדש (דף נ"ב) ופרק האומר (דף ס"ד) :

הלכה י

נאמן האב לומר עד כופין אותו ליתן כתובה. הכל פרק האומר:

הלכה יז

העושה שליח לקדש לו אשה עד ואם רצו אחד נותן גט ואחד כונס: כתב הראב"ד ז"ל אין בלשון התוספתא וכו' ואם רצו אחד נותן גט ואחד כונס עכ"ל. **ואני** אומר הוחזק השליח בעדים או לא הוחזק השנוי בתוספתא נעשה בעדים או לא נעשה בעדים משמע וכפירוש ר"מ ז"ל דטעמא דסיפא דתוספתא משום דחזקה שליח עושה שליחותו כיון שהוחזק להיות שלוחו דאי ס"ד הוחזק נתפרסם קאמר כפי דברי הראב"ד מאי לשון הוחזק בעדים ולא הוחזק ומי שמע לשון פרסום בעדים. אלא פרסום רוצה לומר שנתפרסם לעולם. ונעשה רוצה לומר שהוחזק שליחותו דנעשה ע"י עדים והוא הוא פרסומו. ויש לי בזה ראיה פרק חזקת הבתים לגבי חזקה ומחאה ומתנתא טמירתא ותנו לו השדה ולא תכתבו לו את השטר דסתם עדים פרסום מוחזק הוא דקי"ל חברך חברא אית ליה וחברא דחברך חברא אית ליה. וגם רבותינו בעלי התוספות הסכימו שעיקר הפרסום בעדים ולא בכתיבת השטר ושלא כפרשב"ם ז"ל. ועיקר מחלוקת ר"מ וראב"ד ז"ל ראיתי שהוא תלוי במחלוקת ישנה שכתבתי פ"ג של אלו ההלכות בשליחות המקדש שא"צ עדים לדעת ר"מ ז"ל והראב"ד ז"ל חלק עליו ואני הכרעתי בראיות כדעת ר"מ ז"ל ורבותיו ובירורתיו ביאור יפה ובשאר פירוש התוספתא שוים הם. ולדעתי כשתדקדק בצחות לשון ר"מ ז"ל עם לשון התוספתא תתפלא איך נשמר לכתוב בתחלת הדין אם לא נעשה השליח בעדים ולבסוף כתב ואם הוחזק שהוא שלוחו והכל בעיון דק ולפי שיטתו שבירורתי פ"ג והוא הנכון:

הלכה כ

האשה שעשתה שליח לקדשה עד וחזר בו. פרק האומר (דף נ"ט) :

הלכה כא

המקדש אחת מחמש נשים עד ואבדה כתובתי: כתב הראב"ד ז"ל מפני שהסכימו בגמרא וכו' והתנה לי כתובה עכ"ל. **ואני** אומר אם באנו לדקדק ולפרט על גדולה מזו היינו אומרים שכבר הסכימו גדולי בעלי התוספות במסכת כתובות שכיון שנתקדשה האשה מיד זכתה לה תורה ואפילו בלא תנאי. אלא ר"מ ז"ל הלך בשיטת רבותיו נ"ע ושמר דרכו

שנהג בזה החיבור כמה פעמים שהוא נגרר אחר לשון הגמרא והרוצה לדקדק ידקדק על זה. והלשון שכתב ר"מ ז"ל בפסק הוא לשון המשנה ביבמות פרק האשה שלום (דף קיח:) במחלוקת ר"ט ור"ע ואוקימנא בגמרא אליבא דר"ש בן אלעזר דאמר לא נחלקו ר"ט ור"ע על שקידש אחת מחמש נשים ואינו יודע איזו מהן קידש שמניח כתובה ביניהן ומסתלק על מה נחלקו על שבעל וכו' ע"כ. והשתא חזינן דלשון מניח כתובה משמע שכתב לה כתובה וא"כ היה לנו לומר נייתי כתובה וניחזי למי קידש ועל כן הוצרך לתרץ כגון שאבדה והוא תירוץ נכון. ואם הראב"ד ז"ל יתרץ כגון שהתנה ולפי שיטתו תבא עליו ברכה [ועלינו] אם אנחנו נתרץ שזכתה משעת קידושין לפי שיטתנו. וגם יש מתרצים במקום שנהגו שאין כותבין כתובה ואין בזה קפידא ותפיסה כלל שאני רואה פרק האיש מקדש (דף נ') בשמעתין דהשולח סבלונות שיש נוהגין לקדש קודם כתובה ויש שכותבין קודם קידושין ומ"מ צריך אתה לדעת שקידשה בעדים ולא ידעו למי מהן או שבא בהן דבר או מקרה או נולד ספק בעדותן כמו במקדש עצמו שאל"כ היה לנו לברר על פיהן וזה פשוט:

הלכה כב

האשה שיצא עליה קול עד בין האחרון. פרק המגרש (דף ס"ח) :

הלכה כח

מקום שנהגו לשלוח עד אין חוששין לה. פרק האיש מקדש (דף כ') :

הלכה ל

שנים אומרים עד לקדש בצנעא. פרק ב' דכתובות (דף כ"ג) :

הלכה לא

אמר עד אחד מקודשת עד שהרי היא אומרת לא נתקדשתי. פ"ב דכתובות:

כתב הראב"ד זה המחבר נראה שבא לפרש וכו' לכתחילה לא תנשא עכ"ל: **ואני** אומר הלכה זו מפורשת בכתובות פרק האשה שנתארמלה (דף כ"ב) גמרא מתניתין דהאשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני וכו' ועל דבר אמת שאין מפורש שם כשהאשה מכחישתו. ומ"ש ר"מ ז"ל היה מקובל בו והוא נכון דעל כרחנו אנו צריכין לפרש אותה ההלכה כן שאל"כ היו שואלין והיא מאי קאמרה אי דמודה היא שנתקדשה אסורה היא לדברי הכל אלא ודאי במכחישתו וכדברי ר"מ ז"ל. ומה שהקשה ראב"ד ז"ל בודאי לכאורה קושיא גדולה היא וסברא נכונה לפום ריהטא אבל יש לי לתרצה יפה כי כשהעד מסייע אותה גריעא חזקתה משום דסמכא דעתה על דברי העד והראיה מכרעת כנגד הסברא דגרסינן התם פרק האשה שנתארמלה לגבי גירושין דכותיה גמרא מתני' דהאשה

שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני גירושין יכולה מכחישתו ואקשינן ומי מחצפא כולי האי והאמר רב המנונא האשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה ופרקינן ה"מ היכא דליכא עדים דקא מסייעי לה אבל היכא דאיכא עדים דקא מסייעי לה מעיזה ומעיזה. וה"נ אמרינן בשמעתין דהשליש אומר לגירושין. ועוד יש לי לומר באולי כי מ"ש הר"מ ז"ל שהרי היא אומרת לא נתקדשתי ר"ל שיכולה לומר כן ומטונה דההיא לישנא דיכולה מכחישתו שהבאתי ושניהם כאחד טובים:

אמרה מקודשת עד סוף הפרק. בכתובות פרק האשה שנתארמלה:

פרק י

הלכה א

הארוסה אסורה לבעלה עד גמורה לכל דבר. פ"ק דפסחים ופ"ק דקידושין (דף י') ובמסכת כלה:

הלכה ב

ומשתכנס לחופה נקראת נשואה עד כארוסה. בכתובות פרק אע"פ (דף נ"ו) :

הלכה ג

וצריך לברך ברכת חתנים עד וחתן מן המנין. פ"ק דכתובות (דף ח') :

הלכה ו

המארס את האשה עד שכר הסופר. פרק אע"פ (דף נ"ו) ופרק גט פשוט ופ"ק דכתובות (דף ח') :

וכמה הוא כותב לה עד והתוספת כאחד. ריש פרק אע"פ (דף נ"ו) ופ"ק דכתובות (דף י') :

וחכמים הם שתיקנו כתובה עד ממטבע אותן הימים. בכתובות פרק האשה שנפלו לה נכסים (דף נ') ופרק נערה שנתפתתה (דף נ"א) וסוף המס':

הלכה ט

אין פוחתין לבתולה ממאתים עד ה"ז מותר. ריש פרק אע"פ (דף נ"ז) ופרק נערה שנתפתתה (דף נ"א) :

וכן אם נתן לה מטלטלין עד פנאי לכתוב. פרק אע"פ:

הלכה י

הכונס את האשה עד שעה אחת בלא כתובה. פרק נערה שנתפתתה (דף נ"א) ופרק החובל:

אבל המוכרת כתובתה עד אם לא מכרה. פרק החובל (דף פ"ח פ"ט) :

הלכה יא

המארס את האשה וכתב לה כתובה עד הואיל ולא כנסה. סוף פרק הכותב (דף פ"ט) ופרק אע"פ (דף נ"ד) :

אבל אם אירס ולא כתב עד או שיכתוב. פרק אע"פ:

והמארס את בתו עד כמו שביארנו. פרק נערה שנתפתתה (דף מ"ב) :

הלכה יב

וכן תקנו חכמים עד בין אלמון. ריש כתובות (דף ז') :

הלכה יג

יש לו לאדם לישא נשים רבות עד בשמחה. הסכמת כל הגדולים פ"ק דכתובות מכח ההיא דפרק ערבי פסחים (דף ק"ב) דאין עושין מצות חבילות חבילות:

הלכה יד

מותר לארס בכל יום וכו'. פרק קמא דכתובות (דף ב') ומ"ק וסדר תעניות (דף ח') :

אבל אין נושאין עד ויצא למלאכה יום ראשון. פרק קמא דכתובות:

הלכה טז

המארס את בתו קטנה עד ואם שלשים יום ל' יום. פרק אע"פ (דף נ"ז):

הלכה יט

הגיע זמן שנתנו לאיש עד סוף הפרק. ריש מסכת כתובות (דף ב') ופרק אע"פ (דף נ"ז) :

פרק יא

הלכה א

הנושא בתולה עד כתובתה מאה. פ"ק דכתובות (דף י') :

קטנה מבת שלש שנים עד אין ביאתו ביאה. במסכת נדה פרק יוצא דופן (דף מ"ד מ"ה) :

הלכה ד

בתולה שהיא בוגרת עד חכמים כתובה. פרק אלו נערות (דף ל"ו) במס' כתובות ופרק חרש ביבמות (דף קי"ג) :

והשוטה לא תקנו להן עד ויודע שהביא סמנין. ביבמות פרק חרש:

הלכה ז

קטן אפילו בן ט' שנים עד קיימה. פרק הכותב (דף נ') :

הלכה ח

כל בתולה שכתובתה עד טענת בתולים. פרק נערה שנתפתתה (דף מ"ו) :

והמתייחד עם ארוסתו וכו'. פ"ק דכתובות (דף י"ב) :

הלכה ט

ומה היא טענת בתולים עד ומצא פתח פתוח אין כאן בתולים. הכל פ"ק דכתובות (דף ט') :

הלכה יג

יש גאונים שהורו עד סוף הפרק. פרק אלו נערות (דף ל"ו) ופ"ק דכתובות (דף י') הסכימו הוראות אלו:

פרק יב

הלכה א

כשנושא אדם אשה עד כדרך כל הארץ. פרק נערה שנתפתתה (דף מ"ז) ולשון מכילתא כמשפט הבנות וכי מה למדנו למשפט הבנות מעתה ה"ז בא ללמד ונמצא למד ושם נאמר שארה אלו מזונותיה כסותה כמשמעו ועונתה זה דרך ארץ ע"כ:

ואם מתה בחייו יירשנה והוא קודם לכל אדם בירושה. פרק נערה שנתפתתה (דף מ"ז) :

כתב הראב"ד א"א ירושת הבעל דבר תורה: **ואני** אומר זו מחלוקת ישנה היא ריש פרק הכותב (דף פ"ג) ובפרק יש נוחלין (דף קי"א) מוכיח כראב"ד ז"ל והעומדים בשיטתו דמוכח לה מדכתיב וירש אותה ובפרק נערה שנתפתתה ופרק אע"פ (דף נ"ח) מוכח כדברי ר"מ ז"ל והעומדים בשיטתו דאמרינן להדיא תקנו ירושתה תחת קבורתה וקרא אסמכתא בעלמא הוא ומצאתי ראיה מכרעת כדברי ר"מ ז"ל ריש הכותב והיא כתובה לפני בזה הפרק:

הלכה ד

ועוד תקנו חכמים עד ירושתו לכתובתה. פרק אע"פ:

לפיכך אם אמרה האשה עד ואין כופין אותו. פרק אע"פ (דף נ"ח) ופרק שני דייני גזירות (דף ק"ז) :

אבל אם אמר הבעל איני זנך עד מתנאי הכתובה. פרק המדיר (דף ע') ופרק מציאת האשה ופ"ק דגיטין (דף י"ב) :

כל התנאים האלו עד ואינן צריכין לפרש. פרק נערה שנתפתתה (דף נ"א) :

הלכה ו

התנה הבעל שלא יתחייב עד ואינו תנאי ממון. פרק אע"פ (דף נ"ו) ופרק הכותב (דף פ"ג) :

התנה עמה לפחות עד בעילת זנות. פרק אע"פ (דף נ"ח) ופרק נערה שנתפתתה (דף נ"א) :

הלכה ט

התנה עמה אחר שנשאה עד שנאמר בה לחוקת משפט. ריש פרק הכותב (דף פ"ג) ופרק אע"פ (דף נ"ו) :

כתב הראב"ד ז"ל חסרון דעת אני רואה בכאן וכו' שאין לו בו שום זכות עכ"ל: **ואני** אומר תמיה אני על רבינו הראב"ד בענין זה והנני אביאם לפניך אחת לאחת למען תשכיל. ריש פרק הכותב (כתובות פ"ג) שנינו הכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיך וכו' כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן בחייך ובמותך אינו אוכל פירות בחייה ואם מתה אינו יורשה רבן שמעון בן גמליאל אומר אם מתה יירשנה מפני שהתנה על מ"ש בתורה וכל המתנה על מ"ש בתורה תנאו בטל. ואמרינן בגמרא הלכה כרשב"ג ולאו מטעמיה ושאלו מאי ולאו מטעמיה וכו' עד דמסיק תלמודא (דף פ"ד) אלא הלכה כרבן שמעון בן גמליאל דאם מתה יירשנה ולאו מטעמיה דאילו רבן שמעון בן גמליאל סבר ירושת הבעל דאורייתא וכו' ורב סבר ירושת הבעל דרבנן ורבנן עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה ואקשינן על מסקנא זו באתמהה ומי סבר רב ירושת הבעל דרבנן והתנן רבי יהודה בן בתירא אומר היורש את אשתו יחזור לבני משפחה וינכה מן הדמים והוינן בה מאי קסבר וכו' עד אמר רב לעולם קסבר ירושת הבעל דאורייתא וכגון שהורישתו אשתו בית הקברות ומשום פגם משפחה וכו' ומהדרינן בסוף כולה שמעתין רב לטעמיה דריב"ב קאמר וליה לא ס"ל ע"כ אלמא הלכה כרשב"ג לכ"ע ומטעמא דרב וכ"כ ר"י אלפס ז"ל. הנה עיניך רואות כי לשון ר"מ ז"ל כמסקנא דתלמודא דהלכתא כרשב"ג וכטעמיה דרב דירושת הבעל דרבנן ועשו חיזוק לדבריהם כשל תורה ומכאן תכריע ג"כ למעלה בזה הפרק במה שחלק עליו הראב"ד ז"ל לומר שירושת הבעל מן התורה כי הדין עם ר"מ ז"ל בהאי מסקנא וקרא דוירש אותה ריש פרק יש נוחלין אסמכתא בעלמא הוא כמ"ש. ומ"ש ר"מ ז"ל בתחלת דבריו התנה עמה אחר שנשאה מכלל שאם התנה בעודה ארוסה תנאו קיים נגרר אחר הגמרא כמנהגו לגלות מקום מוצאו דגרסינן ריש פירקין אירשא דמתניתין תני ר' חייא האומר לאשתו ומתמהינן וכי כתב לה הכי מאי הוי והתניא האומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקת הימנה לא אמר כלום ופרקינן אמרי דבי רבי ינאי בכותב לה ועודה

ארוסה וכדרב כהנא דאמר רב כהנא נחלה הבאה לו לאדם ממקום אחר עד דאקשינן אי הכי אפילו נשואה נמי ופרקינן אמר אביי נשואה ידו כידה רבא אמר ידו עדיפא מידה למאי נפקא מינה לשומרת יבם. הנה עיניך רואות שכתב יפה ר"מ ז"ל והוצרך לפרש התנה עמו אחר שנשאה כלשון התלמוד ממש ומה שהוצרך עוד ר"מ ז"ל להביא ראיה וחיזוק מחוקת משפט ג"כ דקדק יפה ליתן טעם קצר לדבר כלומר שזה מבורר בברייתא בגמרא ריש פרק יש נוחלין (ב"ב קי"ג) דתניא והיתה זאת לכם לחוקת משפט אורעה כל הפרשה כולה להיות דין וכו' כדאיתא התם אע"פ שהיה יכול לעלות על הדעת מה שהקשה ראב"ד תיפוק ליה דהוה דבר שלא בא לעולם הודיעך ז"ל שאינו מן הטעם הזה דא"כ מה לי ארוסה מה לי נשואה ועוד שהתלמוד מעמיד דברי רבא דידו עדיפא מידה וכ"ש שאני רואה גדולות מאלה בהלכות ופריק להו. וגם מצאתי לרבינו הרמב"ן ז"ל בספר הזכות שלו טעמים רבים וטענות גדולות לסתור דברי הראב"ד ואין לי צורך לכותבן ולהעתיקן וידעתי שכל המעיין בהלכה זו בדקדוק יצדיק ר"מ ז"ל וס"ל למימר דאין זה מתנה על מ"ש בתורה אלא. מתנה על הנכסים ומוחלן מדעתו ומרצונו ומה שהיה מקשה הראב"ד ז"ל ודימה לדמותו לירושת אביו או אחד ממורישיו נ"ל שהלך לפי שיטתו לומר שירושת הבעל מן התורה אבל לר"מ ז"ל שפסק שהוא מדרבנן אין קשה כלום ואפילו בלא טענותינו ואע"פ שעשו חיזוק לדבריהם כשל תורה ואף כי ראיתי רבינו הרמב"ן ז"ל מחזיק כנגדו גם אני בזה החיבור כתבתי מה שנ"ל בכך ואין צורך לשנות גירסת הרב אלפס בהלכותיו כי זה נכון:

ובשאר הדברים עד תנאו קיים. ריש פרק הכותב (דף פ"ג ופרק אע"פ (דף נ"ו) :

הלכה י

כמה מזונות פוסקין וכו' עד ומחצה תרומה. הכל פרק אע"פ (דף ס"ד) :

הלכה יד

כשם שאדם חייב עד הרי אלו שלו. בבא ראשונה סוף פרק אע"פ (דף ס"ה) והכל סוף פרק נערה שנתפתתה (דף נ') :

וכן אם לא עמדה בדין עד שתהא צריכה להן. פ' שני דייני גזירות (דף ק"ז) :

הלכה יז

וכשם שב"ד מוכרים עד ומפרנסין אותן. פרק נערה שנתפתתה (דף מ"ח) :

הלכה יח

יש מן הגאונים שהורה וכו' עד ולעולם טוענין ליורש. פ' שני דייני גזירות:

הלכה יט
הלך בעלה ולותה ואכלה עד אין לה כלום. בבא ראשונה פרק יש מותרות (דף פ"ה) והכל פרק שני דייני גזירות:

הלכה כג
המדיר את אשתו עד מספיקין לכל. פרק המדיר (דף ע') ופרק אעפ"י (דף ס"ד) :

הלכה כד
המדיר את אשתו שלא תטעום עד סוף הפרק. פרק המדיר (דף ע'.) :

פרק יג

הלכה א
כמה הכסות שהוא חייב וכו' עד בית הכסא שהוא חוץ ממנו. הכל מפורש סוף פרק אע"פ (דף ס"ה) :

הלכה ד
וכן מחייבין וכו' עד שלא תתגנה עליו. פרק מציאת האשה (דף ס"ז) :

הלכה ה
בד"א בעני שבישראל עד וכלי זהב כופין אותו. ס"פ אע"פ (דף ס"ה) :
וכן המדיר עד שיעשיר. פרק מציאת האשה:

הלכה ו
ולא האשה בלבד וכו' עד דין אחד לכל. פרק שני דייני גזירות (דף ק"ז) :

הלכה ח
המדיר את אשתו שלא תתקשט עד שומעין לו. פרק המדיר (דף ע'.) :

הלכה יד
האומר לאשתו אין רצוני עד שומעין לו. פרק המדיר:
ותהיה הולכת להם עד שיכנסו אחרים ברשותו. פרק המדיר (דף ע"ב) :
וכן היא שאמרה אין רצוני שיכנסו עד ברשותו: כתב הראב"ד ז"ל אימתי בזמן שהן באות בגבולה וכו': **ואני** אומר גם מלשון ר"מ ז"ל משמע כן שכתב שיכנסו אצלי ויפה פירש והפשרה נכונה היא וטוב לעשות:

הלכה טו
האיש שאמר איני דר במדור עד בשכנות אלו. פרק המדיר (דף ע"א:) :

הלכה טז
כל הישוב ארצות ארצות הוא עד סוף הפרק. בסוף מסכת כתובות (דף ק') :

פרק יד

הלכה א
עונה האמורה עד לעכב. פרק אע"פ (דף ס"א ס"ב) :

הלכה ג
נושא אדם כמה נשים עד כראוי. פרק הבא על יבמתו (דף ס"ה) :
ואינו יכול לכוף אותן עד לעצמה. פרק אע"פ:

הלכה ד
וכמה היא עונתן עד בחדש. פרק אע"פ:

הלכה ה
המדיר את אשתו עד ויתן כתובה. פרק המדיר (דף ע"א) :

הלכה ו
המדיר את אשתו עד ונתייאשה. פרק אע"פ (דף ס"א) ופ"ד דעדיות:
וכיצד מדירה עד דבר האסור לו. פרק ואלו מותרים (דף ט"ו) :

הלכה ז
אסור לאדם עד יוציא ויתן כתובה. פרק אף ע"פ ופרק ואלו מותרין ופרק המדיר וכמה מקומות מוכיח כן:

הלכה ח
האשה שמנעה בעלה עד אינו משלם לה כלום. פרק אע"פ (דף ס"ג) :
זהו דין הגמרא במורדת עד ראוי לתפוס ולדון. תשובת הגאונים היא והסכמת הראשונים ז"ל והביאו גם ר"י אלפס ז"ל בהלכות:

הלכה טו
המורד על אשתו עד שאין בו מעשה. פרק אע"פ:

הלכה טז
איש ואשתו שבאו לב"ד עד כפי כח הדיין. סוף מסכת נדרים (דף צ') משנה אחרונה:
כתב הראב"ד ז"ל אין אני רואה בכאן פשרה לדיין וכו': **ואני** אומר מ"ש ר"מ ז"ל בפיסקא זו היא משנה אחרונה סוף מסכת נדרים שחזרו לומר האומרת השמים ביני לבינך יעשו דרך בקשה ובקשה זו היא דרך פשרה כפי כח הדיין. והירושלמי שהביא

הראב"ד ז"ל פירוש אחר יש לי בו כלומר כמו שהשמים רחוקין מן הארץ ואע"פ שנוגעים זה בזה כתרי כסי דסחיפן אהדדי כך הוא אע"פ שנוגע אותי מ"מ מורד הוא בתשמיש בינו לבינה. וגם המדרש שהביא דומה לזה שהרחיקה מתשמיש הואיל וחדל להיות לה אורח כנשים דאף כדי ליישב יצרו שהיה רגיל עמה מקודם ריחקה בשביל שהיה לו הגר והיה נראה כמי ששופך דמים בסוף הבא על יבמתו ושייך המדרש כלישנא דקרא ישפוט ה' ביני ובינך. שוב מצאתי לרמב"ן ז"ל שפירש כן בספר הזכות אשר לו והאריך בו הרבה. עוד אני אומר לבר מן דין מאן לימא לן דאותו מדרש הלכה פסוקה ובר סמכא הוא דילמא סמכינן אאידך שאמרה שרה אין סתרה כגלויה לכך ראתה שתקל בעיניה וכפירש"י בתורה. וצורך החרם לפי שיש בו תביעת ממון וחיוב אצל המורד ואם הוא גנאי להם מה הם חוששין בדיבור החרם מדיבור הטענות שמוציאין בפיהן ואף אם יהיה בו גנאי לא מצינו לבטל הדין מפני הגנאי. שוב מצאתי בחידושי הרמב"ן ז"ל ביבמות פרק ב"ש שכתב כן בשם הגאונים ז"ל:

אבל לבעול בפני בני אדם עד בריה. סוף מסכת נדרים והרבה מקומות:

הלכה יז

האשה שחלתה חייב לרפאותה עד הרי זו מושלכת לכלבים. פרק נערה שנתפתתה (דף נ"א נ"ב) :

היה במדינה אחרת עד סוף הפרק. בגיטין פרק הניזקין (דף ס"א) :

פרק טו

הלכה א

האשה שהרשת את בעלה עד פרו ורבו. פרק אע"פ (דף ס"א ס"ב) :

הלכה ב

האיש מצווה על פריה ורביה עד עדיין לא קיים המצוה. פרק הבא על יבמתו (דף ס"ה) :

הלכה ו

היו לו בנים בגיותו עד אין לו ייחוס. במסכת בכורות פרק יש בכור (דף מ"ז) :

הלכה ז

לא ישא אדם עקרה עד בשוט עד שיוציא. פרק הבא על יבמתו (דף ס"א) :

ואם אמר איני בועלה עד הראויה לילד. בכתובות סוף פרק המדיר (דף ע"ז) :

הלכה ח

שהתה עשר שנים עד כמו שיתבאר. סוף הבא על יבמתו (דף ס"ה) בהלכות: **כתב** הראב"ד אין לי חלק בדבריו וכו': **ואני** אומר הט אזנך ושמע דברי ר"מ ז"ל עמוקים מני ים. שנינו סוף פרק הבא על יבמתו (דף ס"ד) נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי ליבטל וגרסינן עלה בגמרא ת"ר נשא אשה ושהתה עשר שנים ולא ילדה יוציא ויתן כתובה שמא לא זכה להבנות ממנה כו' ושקלי וטרי עד דאמרינן שאם גירשה ונשאה שני מותר לשהות עמה עשר שנים שני אין שלישי לא ורבי היא דאמר בתרי זימני הויא חזקה וה"נ גרסינן להדיא לקמן בגמרא תנו רבנן נשאת לראשון ולא היו לה בנים לשני ולא היו לה בנים לשלישי לא תינשא אלא למי שיש לו בנים נשאת למי שאין לו בנים תצא בלא כתובה איבעיא להו נישאת לשלישי ולא היו לה בנים מהו דלתבעוה הנך קמאי מי מצו אמרי לה מגליא מילתא דאת היא דגרמת או דילמא מציא אמרה השתא הוא דכחשי. [ועוד] איבעיא להו נישאת לרביעי והיו לה בנים מהו דתתבעיה לשלישי כלומר דמציא אמרה איגליא דשלישי הוא דגרם או דילמא מצי אמר לה השתא הוא דבריית למדנו כי חזקה דרבי היא קיימת כל זמן שלא ראינוה יולדת וגם למדנו שיכול להיות שתלד מן הרביעי ומן הספק הוא שדנו חכמים כן וכן משמע מלשון הברייתא דאמרי יוציא ויתן כתובה שמא לא זכה ליבנות ממנה מכלל דמשום שמא הוא דאמרינן הכי ועוד מהני תרי בעיי משמע להדיא שאנו מסופקים אם הוא גרם או היא גרמה לו ועל כן מן הדין שנעמידנה על חזקתה ולא נפסידנה כתובתה עד השלישי לפי שכבר הוחזקה בשנים וכדפסיקנא לה אליבא דרבי זהו דין הסתם שספק לנו ולהם דוק מינה השתא שלמפורש לנו ולהם שאם היינו יודעים בודאי שהוא גרם אפילו משלישי יש לה דהא קמן דאי לאו טעמא דתלמודא דאמרינן לה השתא הוא דבריית ודאי תבעה משלישי וכן אם היינו יודעים שהיא גרמה אפילו מראשון לית לה דהא בברייתא לא מחייבא ליה ליתן לה כתובה אלא משום שמא לא זכה ליבנות ממנה הא אם ודאי גרמה אין לה כתובה. ובעיין קמייתא ה"נ מוכח דאי לאו דמציא אמרה השתא הוא דכחשי ראשון ושני נמי מצו הדרי עלה למתבעה והגע עצמך לדעת כששניהם טוענים טענת ודאי כל אחד לזכות עצמו דגרסינן לה לאלתר התם בההיא שמעתא הוא אמר מינה והיא אמרה מיניה א"ר אמי דברים שבינו לבינה [היא] נאמנת וטעמא מאי איהי קים לה ביורה כחץ הוא לא קים ליה ביורה כחץ כלומר והו"ל ברי ושמא דברי עדיף אלא משום דחשדינן לה דילמא משקרא ולא מפקינן מיניה ממונא אפומה בעי לאחרומי ולאשבועי על מי שטוען על חבירו דבר שאינו. עתה השכל כי באלו השלשה חלוקין

חילק פסקותיו רמז"ל בזה הפרק כל דין ודין בפ"ע וחלוקיו. הדין הראשון והוא סתם כתב תחלה כלשון הברייתא אות באות וז"ל נשא אשה ושהתה עשר שנים ולא ילדה ה"ז יוציא ויתן כתובה וכו' עד ואם אינו יורה כחץ חזקת החולי ממנו בלבד וכשיוצא יתן כתובה כולה עיקר ותוספת עכ"ל. הדין השני הוא המפורש בלשון שדקדק בלשונו וכתב והוא יורה כחץ חזקת החולי ממנה ותצא בלא כתובה הנה ביאר שבודאי הוא ידוע לנו שהוא יורה כחץ והיא גרמה ומ"ש שיש לה תוספת נגרר אחר הסכמת רבותיו וכ"כ ר"י אלפס ז"ל בהלכותיו והטעים הדין בטעם מופלג דלא גרעה מאיילונית וגם ראב"ד הודה בזה אלא פירש לגבי שלישי מה שעיניך רואות שאין אנו יכולין לומר כן ואמר בו טעם אחר שכתבו ר"מ ז"ל בזה הפרק גבי דין אחר דשייך ביה שפיר טפי כשבאה מחמת טענה כדלקמן. הדין השלישי כששניהם טוענין זה כנגד זה כתב בפיסקא שאחר זאת וז"ל הוא אומר ממנה נמנע הולדה והיא אומרת ממנו נמנע הולדה וכו' עד והוא אינו מרגיש הסכים כמו שביארתי וביררתי. ודין שאר הברייתות המבוררות שכתבתי בדין הראשון כתב אותן בפיסקא שאחר החלוקין כולן וז"ל נישאת לראשון ושהתה עשר שנים ולא ילדה והוציאה מותרת לינשא לשני עד או שקיים מצות פריה ורביה הרי שנתבררו דברי ר"מ ז"ל:

הוא אומר ממנה עד לרצונה ותטול. סוף הבא על יבמתו:

כתב הראב"ד ז"ל בבעל ראשון ושני אע"פ שלא אמרה כן עכ"ל: **ואיני** מבין דבריו רק לבי אומר לי שהולך לפי שיטתו הראשונה שבזה הפ' וכבר הוכחתי וביררתי שם דעת ר"מ ז"ל וגם בזה הדין עמו כדמוקי לה תלמודא בבאה מחמת טענה ס"פ הבא על יבמתו דאמרה בעינא חוטרא לידה ומרה לקבורה והכא ודאי שייך שפיר ה"ט שעל דעת כן לא הוסיף לה כלשון ר"מ ז"ל שיוצאה לרצונה. שוב מצאתי לר"מ ז"ל מקוצי שכתב כן:

הלכה יא

הלך בסחורה עד ליתן כתובה. סוף הבא על יבמתו:

כתב הראב"ד ז"ל אני איני רואה וכו': **ואני** אומר אם עיקר השגתו משום דאסיק ר' אמי סוף פרק הבא על יבמתו (דף ס"ה) אף בזו נאמנת דאם איתא דהפילה נפשה בעקרה לא מחזקה וגם לגבי היא אומרת שלש אסיק ר' יצחק בן אלעזר עובדא הוה בי מדרשא ואמרו היא מהימנא דאם איתא דלא הפילה נפשה בניפלי לא [הות] מחזקה ורוצה הראב"ד ז"ל לפרש נאמנת לגמרי ובלא שבועה. יש לי להשיב כי ר"מ ז"ל מפרש נאמנת ובשבועה וכן פירש"י ז"ל בגיטין פרק השולח בשמעתין דפרוזבול גבי הא דאמר רב יהודא נאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד נאמן בשבועה והרבה מרבותינו בעלי

התוס' ז"ל וגם במציעא ובתרא ובכמה מקומות דאמרינן נאמן פי' נאמן ובשבועה וכן קיבל מרבותיו וכבר הוכחתי למעלה בזה הפרק שהדין עמו דלא מפקינן ממונא אפומה בלא שבועה וחרם דחיישינן דילמא משקרא:

הלכה יד

נשאת לראשון עד מצות פריה ורביה. פרק הבא על יבמתו (דף ס"ו) :

הלכה טו

האשה שבאה לב"ד עד שיעשו פשרה. עיקר הלכה זו ביבמות פרק הבא על יבמתו ובנדרים שילהי מכילתין ורבו דעות המפרשים באלו הענינים ורובן הסכימו כך וגם רבותינו בעלי התוספות ורמב"ן ז"ל:

הלכה טז

אע"פ שקיים אדם פריה ורביה עד שלא תחשד. פרק הבא על יבמתו:

הלכה יז

וחובה על כל איש עד כפי ממונו. פרק המקנא (דף ג') :

ולא יטיל עליה אימה עד ולא יהיה רגזן. פרק ב"מ (דף ל"ד) :

הלכה כ

וכן צוו על האשה שתהא מכבדת את בעלה וכו' עד סוף הפרק. פ"ק דקידושין (דף ל"ח) :

פרק טז

הלכה א

הנכסים שמכנסת עד התוספת בלבד. ביבמות פרק אלמנה לכהן גדול (דף ס"ו) ובכתובות פרק האשה שנפלו (דף ע"ח) מפורשין דיניהן וזאת ההקדמה כוללת לעתיד:

הלכה ג

כבר הודענו שהחכמים עד או אם גירשה. גם זו הקדמה מפורשת פרק אע"פ (דף נ"ד) :

הלכה ד

וכן התקינו שכשתבוא לגבות עד ושלא מחלה אותה. בכתובות פרק אעפ"י (דף נ"ד) ובגיטין פרק השולח:

ושמין לה כל מה שעליה ופוחתין אותו מכתובתה. פרק נערה שנתפתתה (דף נ"א) :

אבל אם גירשה לרצונו גובה בלא שבועה ואין שמין כסות שעליה שהרי לקחן לה וזכתה בהן והוא רוצה להוציאה לא היא. בערכין פרק שום היתומים (דף כ"ג) איתיה לכסות וגם דין ראשון התם משמע כן ובכמה מקומות בתלמוד דאמרינן טעמא דשבועה

אלמא משום דאימר צררי אתפסה ואני קבלתי דלא שייך בגרושה ה"ט משום דמתמהינן עלה השתא גרושי מגרש לה צררי קא מתפיס לה ומורי הרשב"א ז"ל היה נבהל על זה הפסק מניין לו וגם הראב"ד ז"ל השיגו בזה וכן רבים. אחר זמן מצאתי און לי ביבמות פרק החולץ גמרא מתניתין דהיבמה לא תחלוץ דמייתי עלה הא דאמרינן לגבי יבם עמד בדין וברח ניזונת משל יבם ופירש"י ז"ל משום קנס דקנסינן ליה והקשו רבותינו בעלי התוס' דא"כ היכי פשיט מהכא פרק בתרא דכתובות פוסקין מזונות לאשת איש ומתרצינן אי חיישינן לצררי לא הוי לן לקנסו כל כך וקאמר בגמרא אי משום צררי לא מקרבה דעתיה ובכתובות פרק הכותב בשמעתין דהמוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו גרסינן התם (דף פ"ה) קריבתיה דרב נחמן זבינתא לכתובתה בטובת הנאה איגרשה ושכיבא אתו [לוקחים] וקא תבעי [כתובה] מברתה וכו' ותמה על עצמך מה ירשה והא אין אדם מוריש שבועה לבניו ואי הות בחייה לא מציא שקלא בלא שבועה אלא ש"מ בגרושה ליכא למיחש לצררי ועוד דבסוף הכותב פריך ודלמא סמוך למיתה גרשה ומהדר איהו הוא דאפסיד אנפשיה ולא חיישינן כלל לצררי. שוב מצאתי ראיה ס"פ כל הנשבעין גבי הא דרב ושמואל דאמרי אין אדם מוריש שבועה לבניו ואקשינן עליה טובא עד ת"ש אבל יורשים משביעים אותה ואת יורשיה ואת הבאים ברשותה ואהדרינן אמר רבי הושעיא לצדדים קתני אותה באלמנה ואת יורשיה בגרושה ע"כ אלמא בגרושה לא שייך אין אדם מוריש שבועה:

הלכה ה

וכן התקינו שלא תגבה עד מקולי כתובה הם. פרק נערה שנתפתתה (דף נ"א) ופרק אע"פ (דף נ"ה) ופרק מציאת האשה:

הלכה ו

וכן מקולי עד בה' הלואה: כתב הראב"ד ז"ל והוא שכתב לה וכו': **ואני** אומר לשון ר"מ ז"ל כלשון הגמרא בשילהי מסכת כתובות ומשנה ובריית היא ומ"ש הראב"ד ז"ל סברתו היא ומודה אני אם אין להם באותו מקום מטבע הנקרא להם בלשון דינרין שנסמוך על סך התלמוד פרק קמא דקידושין אבל אם יש להם באותו מקום מטבע הנקרא להם בלשון דינרין במלכות נבאר"ה וקטלוני"א וקפרו"ס הולכין אחריהן כפי המקומות דלאו כ"ע גמירי הלכתא ודאי וברור שאין יורדין בשעת שומא או בשעת הלואה לעומק שיעור התלמוד אלא על ביאור הגמרא דשילהי כתובות והכל לפי מה שנהגו הסופרים באותן המקומות והעדים לחתום:

הלכה ז

תקנו הגאונים בכל הישיבות עד פשוט בכל הישיבות. זה מוסכם לכל והביאו ר"י אלפס בהלכותיו פרק נערה שנתפתתה:

לפיכך אני אומר מעמידין אותה על דין הגמרא שאין יורשים כתובת אמם אלא מן הקרקע. פרק מי שהיה נשוי (דף צ"ה) :

הלכה ח

כבר נהגו בכל המקומות עד ממון מהיורשין. גם זה מוסכם מנהג ישראל תורה היא:

ועוד תקנו עד בני חורין. פרק נערה שנתפתתה (דף נ"א) ופרק האשה שנפלו לה (דף פ"ב) :

וכשתטרוף לא תטרוף עד קלה בעיניו. פרק אע"פ (דף נ"ה)

הלכה יא

כשמשביעין ב"ד או היורשין עד נוטל כתובתה. בגיטין פרק השולח (דף ל"ה) :

הלכה יב

מתה האלמנה עד יפר הבעל. ריש פרק מי שהיה נשוי (דף צ' צ"א) ובשבועות ובב"ב משמע כן:

הלכה יג

ייחד לה קרקע בכתובתה עד נוטלת בלא שבועה. פרק אע"פ (דף נ"ה) ובהלכות ר"י אלפס ז"ל:

הלכה יד

הפוגמת כתובתה עד אלא בשבועה. פרק הכותב (דף פ"ז) :

הלכה טז

הנפרעת שלא בפניו עד תשבע ותטול. פרק הכותב ובהלכות ר"י אלפס ז"ל:

הלכה יז

הפוחתת כתובתה עד תשבע ואחר כך תטול. פרק הכותב (דף פ"ז) :

הלכה כ

התנית עמו שתהיה נוטלת עד אינו מועיל: כתב הראב"ד ז"ל איני מודה בזה וכו': **ואני** אומר איני מבין שהרי משנה שלימה היא פרק הכותב הבא ליפרע מנכסים משועבדים לא תפרע אלא בשבועה ומפרש כיצד ומייתי לה בכמה מקומות בתלמוד וכן הוכיח ר"י אלפס בראיות ברורות בהלכות ואם הוא ז"ל תפס גם עליו כבר השיב רבינו הגדול

הרמב"ן ז"ל בספר הזכות שלו והאריך כל כך שלא הניח לי מקום להתגדר בו רק להודות לו וכן קבלנו אנחנו מרבותינו בעלי התוספות ז"ל וכן הסכימו כל הגאונים ז"ל:

הלכה כא

אלמנה שהיה עד כ"ה. פרק הנושא (דף ק"ד) :

ואם באה לתבוע עד מן היורשין. פרק הנושא ופרק אע"פ:

הלכה כה

היא אומרת בתולה עד שאין כותבין כתובה כמו שאמרנו. פ"ב דכתובות (דף ט"ו) :

הלכה כו

האשה שאמרה עד מתחת ידה. פרק הכותב (דף פ"ח פ"ט) :

כתב הראב"ד ז"ל דברים הללו במות טלואות הן וכו' לא הנחת בת לאברהם אבינו יושבת תחת בעלה עכ"ל: **ואני** אומר כבר השיב רבינו הגדול הרמב"ן ז"ל בעבורו בסוף נדרים שלו וז"ל גבי הא דאיבעיא להו אמרה לבעלה גירשתני מהו ופשט רב המנונא נאמנת ואפילו למשנה אחרונה דקתני האומרת טמאה אני לך דלא מהימנא התם הוא דמשקרא דידעה דבעלה לא ידע בה אבל גבי גירשתני נאמנת דחזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה וכתב והלכתא כרב המנונא דסוגיין בכולהו תנויי כוותיה וכבר פסקה רבינו הגדול בהלכות כתובות ובגיטין ומדקא מדמי לה למתניתין שמעינן מינה דנאמנת אף לענין כתובה כדין משנה ראשונה ועוד שהרי מספר כתובה נלמוד שכך כתב לה לכשתינשאי לאחר תטלי מה שכתב ליכי כדתנן בהאשה שהלכה היא ובעלה למ"ה עכ"ל. וכך קבלנו מרבותינו בעלי התוס' ז"ל גם מורי הרשב"א ורבותי האחרים כן הסכימו. ומה שהקשה הראב"ד ז"ל תגבה הכל יש לי לומר שלא מצינו מתגרשת בעל כרחו ולרצונה שתגבה תוספת שלא כתב לה ע"מ שתצא ממנו ותלך ותאכל עם אחר וכמ"ש למעלה בהלכות אלו וגם כי מספר כתובתה נלמוד אין לה תוספת ובזה ניחא מה שהקשה עוד שהמשנה לא חילקה והוא מחלק כי לשון המשנה אינו מחייב אלא בכתובתה ואין במשמעה תוספת וכמו שהקדים ר"מ ז"ל בהלכות אלו. ומה שהקשה דא"כ לא הנחת בת לאברהם אבינו יש לי לומר אתמהה אם בת אברהם אבינו היא היאך תעיז פניה והלא סימן לזרע אברהם אבינו ביישנים כדאיתא בקידושין ועוד אתמהא אנן אמרינן חזקה דאינה מעיזה ואת אמרת לא הנחת בת א"כ הורעת כח החזקה וחלקת על רב המנונא ואמרת מעיזה ומעיזה ודכולי עלמא הלכה כרב המנונא אלא ודאי דברי ר"מ ז"ל נכונים:

הלכה כז

אמר לה הבעל גירשתי עד מחזירה. פרק הכותב (דף פ"ט):

הלכה לא

האשה נאמנת לומר עד סוף הפרק. פרק האשה שלום (דף קי"ד) :

פרק יז

הלכה א

מי שהיה נשוי נשים רבות עד ונוטלת השאר. פרק מי שהיה נשוי (דף צ"ג) :

וכן אם היה עליו שטר חוב עד דין קדימה. פרק מי שהיה נשוי ובהרבה מקומות בתלמוד משמע כן והביאו ר"י אלפס ז"ל בהלכות פרק הכותב:

הלכה ג

וכן אם היה זמן הכתובות עד במטלטלין. פרק מי שהיה נשוי:

הלכה ד

מי שגירש עד בעלי חובות. פרק הכותב (דף פ"ז) :

הלכה ח

מי שמת או גירש עד ואפילו הן מאה: כתב הראב"ד ז"ל זהו על דרך הרב ז"ל ואינו מחוור כלל עכ"ל: **ואני** אומר ידוע שרבו בהלכה זו הפירושין ריש פרק מי שהיה נשוי עד שהרב הברצלוני ז"ל כתב בה דרך ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים. אמנם ר"ת ז"ל לימד דרך קצרה מובחרת מפי רבותיו מקובלת ויפה עשה וכיון בלבו שחייב אדם לומר כלשון רבו:

הלכה ט

הערב לאשה בכתובתה עד ומקנה: כתב הראב"ד ז"ל מה שאמר אע"פ שקנו מידו אינו חייב לשלם לאו כלום הוא עכ"ל: **ואני** אומר זו מחלוקת ישנה היא בגיטין פרק הניזקין (דף מ"ט) ובבתרא פרק גט פשוט (דף קע"ג) ובערכין פרק שום היתומים (דף כ"ג) ויש לי ללמד עליו זכות דהתם בשמעתין מהדר לאשכוחי חיובא דערב ולא משכח אלא בערב קבלן ואי משעבד נפשיה אמאי לא אוקמא תלמודא בשקנו מידו:

וקבלן של כתובה עד אא"כ היה אביו. פי' הניזקין ופרק שום היתומים:

המגרש את אשתו עד שיעבודה. פרק שום היתומים ובהלכות פרק הכותב לר"י אלפאס ז"ל:

הלכה יא

הבעל שמכר נכסיו עד פשרה ביניהן. פרק מי שהיה נשוי (דף צ"ה) :

הלכה יג

אלמנה בין מן הנישואין עד נכסי יתומים. פרק אלמנה ניזונית (דף צ"ז) וכתבו ר"י אלפס פרק אלו מציאות:

אבל הגרושה עד בהכרזה. פרק אלמנה ניזונת: ובהלכות הלואה יתבאר משפט מכירת ב"ד היאך היא. פי"ב:

אבל המוכרת עד שומת הקרקע. פרק אלמנה ניזונת:

הלכה יט

המוכרת כתובתה עד תנאי זה. בב"ק פרק החובל (דף פ"ט) ובכתובות פרק נערה שנתפתתה (דף נ"ג) :

אבל המוחלת וכו' עד אין לה עליו. פרק אע"פ (דף נ"ה) :

ומוחלת כתובתה אינה צריכה קנין עד סוף הפרק. כך הסכימו המפרשים ז"ל ריש פרק אעפ"י ובסנהדרין פרק קמא בשמעתין דפשרה ופרק קמא דקידושין גמרא מתניתין דעבד קונה עצמו בשטר דאמרינן עלה בגמרא שטרא למה ליה לימא ליה באנפי תרי זיל או באנפי ב"ד אלמא מחילה אינה צריכה קנין וכ"כ שם ר"י אלפס וכן משמע נמי פרק הנושא דסתם תלמודא משמע ליה דכי שהתה כ"ה שנים ולא תבעה כתובתה מחלה מסתמא ואי ס"ד דקנין בעי אמאי תלי לה בזמן אלא ודאי אינה צריכה קנין:

פרק יח

הלכה א

אלמנה ניזונת עד פה תגבה חובך. ריש פרק אלמנה ניזונת (דף נ"ה) ופרק נערה שנתפתתה (דף נ"ב) :

בין שעשתה דברים עד אבדה מזונותיה. פרק נערה שנתפתתה (דף נ"ד) :

הלכה ב

כשם שניזונת עד והיא בבית אביה. פרק נערה שנתפתתה ופרק הנושא (דף ק"ג) ובהלכות ר"י אלפס:

הלכה ד

ומותר מזונות עד ליורשין. פרק נערה שנתפתתה ובירושלמי פרק אלמנה ניזונת:

כתב הראב"ד ז"ל אף אני כך הייתי סבור וכו': **ואני** אומר אמת הוא שזה הירושלמי שנוי שם מיהו יש לנו ללמוד ממנו שהמציאה והמותר מזונות תלויים זה בזה ובפרק נערה שנתפתתה והרבה מקומות קי"ל דתקנו מעשה ידיה תחת מזונותיה א"כ מעשה ידיה

כמציאתה וכן מצאתי מפורש בירושלמי דריש פרק מציאת האשה ומעשה ידיה לבעלה ר' חזקיה בשם ר' אימי אתפלגון ר"י ורשב"ל חד אמר דברי הכל כלומר משנתנו דברי הכל וחרנא אמר במחלוקת ולא ידענא מאן אמר דא ומאן אמר דא מסתברא דרשב"ל הוא דאמר במחלוקת דו פתר לה במעלה לה מזונות ואינו נותן לה מעה כסף לצרכיה ותנינא ואם אינו נותן לה מעה כסף לצרכיה מעשה ידיה שלה מעשה ידיה שהם כמציאה אתא רב יעקב בר אימי בשם רשב"ל דברי הכל היא ע"כ ולמדנו כי משנתנו לר"י דברי הכל והלכתא כוותיה לגבי ר"ל וטעם מציאתה ומותר מזונותיה אחד הוא תו גרסינן התם מציאת בנו ובתו הקטנים וכו' מציאת עבדו ושפחתו הכנענים ומציאת אשתו הרי אלו שלו שהוא יכול לשנותן למלאכת אחרת וכו' עד התיבון הרי אשתו אינו יכול לשנותה למלאכה אחרת ואת אמרת מציאתה שלו ופרקינן אר"י טעם אחר באשה ושיילינן מהו טעם אחר באשה ומהדרינן א"ר חגיי מפני קטטה רבי יוסי (אמר) לא אמר כן אלא שלא תהא [האשה] מברחת [זהובים] משל בעלה ואומרת מציאה מצאתי ואקשינן הגע עצמך שנתן לה אחר מתנה ופרקינן קול יוצא למתנה ואין קול יוצא למציאה ואקשינן הגע עצמך שמצאה בעדים ופרקינן זו מפני זו כלומר לא חלקו חכמים וגזרו אפילו במציאה זה שמצאה בעדים מפני זו שמברחת ובתלמוד שלנו ריש פ' מציאת האשה אסקינן כי אתא רבין אמר ר"י בהעדפה שלא ע"י הדחק כ"ע לא פליגי דלבעל הויא כי פליגי בהעדפה שע"י הדחק ת"ק סבר לבעלה ור"ע סבר לעצמה א"ר פפא מציאתה כהעדפה שע"י הדחק דמי פלוגתא דר"ע ורבנן ע"כ. ופסקו ר"י אלפס ושאר הפוסקים הלכה כרבנן שהוא ת"ק למדנו מן הירושלמי ובבלי כי מותר מעשה ידיה בין ע"י הדחק ובין שלא ע"י הדחק לבעלה וגם מציאתה כהעדפה לרב פפא והכל לבעלה כת"ק. עתה ראה שיש לנו לפסוק הלכה כסתם משנתנו דריש פירקין דתנן אלמנה ניזונת מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהן דהא פשטינן בכל דוכתא מינה וריש נערה שנתפתתה מייתינן לה כדכתיבנא בסמוך וכבר בררתי שמותר מזונותיה כמעשה ידיה ומציאתה ועוד דהא יתמי באבוהון קיימי ומדידהו מתזנא כסתמא דתלמודא בכל דוכתא דגרסינן ריש פרק נערה שנתפתתה (דף מ"ג) בעא מיניה רבי אבינא מרב ששת בת הניזונת מן האחין מעשה ידיה למי [אחים] במקום אב קיימי [ודידהו הוי] מה התם מעשה ידיה לאביה ה"נ מעשה ידיה לאחין או דילמא לא דמי לאב התם מדידיה מתזנא הכא לאו מדידהו (קא) מתזנא כלומר וסברא היא שאין מעשה ידיה אלא למי שזן אותה אמר להו [רב ששת] תניתוה אלמנה ניזונת מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהן ואקשינן מי דמי אלמנתו לא ניחא ליה בהרוחה בתו ניחא ליה בהרוחה והדר אקשינן למימרא דבתו עדיפא ליה מאלמנתו

והא א"ר וכו' ואסיקנא לענין זילותא אלמנתו עדיפא ליה לענין הרוחה בתו עדיפא ליה ושקיל וטרי ובעי רבה בר עולא לאוקומי מתניתין להעדפה ואותביה רבא עד דמוקי מתניתין לרב יוסף אליבא דהילכתא מ"מ למדנו כי הלכה כסתם משנתנו דאלמנה ניזונת וכי המותר למי שהמזונות ממנו כסתם התלמוד ולפיכך ראוי לומר כי מותר מזונות האלמנה ליתומים דהא קמן דלענין הרוחה בתו עדיפא ליה מאלמנתו ואף ע"ג דאסיקנא התם בסוף שמעתין הלכתא כוותיה דרב דאמר מעשה ידיה לעצמה הא אוקימנא טעמא משום דרב כהנא ורב מתנה משמיה דרב דכתיב והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם מגיד שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו ע"כ. דוק מינה טעמא דאפקיה קרא הא לא"ה מוריש זכות בתו לבנו וכ"ש זכות אלמנתו דהא לענין הרוחה בתו עדיפא ליה מאלמנתו ואם מפני הירושלמי שהביא הראב"ד ז"ל בא וראה כי גם הבבלי היה סבור כך אליבא דשמואל ולית הלכתא כוותיה וממילא נמי ליתיה לירושלמי דגרסי' ריש פרק אלמנה ניזונת מנכסי יתומים (דף צ"ה:) ומעשה ידיה שלהן איבעיא להו ניזונת תנן או הניזונת תנן ניזונת תנן וכאנשי גליל ולא סגי דלא יהבי לה או דילמא הניזונת תנן וכאנשי יהודה ואי בעו לא יהבי לה ת"ש דא"ר זירא אמר שמואל מציאת אלמנה לעצמה אי אמרת בשלמא הניזונת תנן שפיר אלא אי אמרת ניזונת תנן ליהוי כבעל כלומר אליבא דשמואל מה בעל מציאת אשה לבעל ה"נ מציאת אשה ליורשיה ופרקינן אליבא דשמואל לעולם אימא לך ניזונת תנן וטעמא מאי אמור רבנן מציאת אשה לבעלה דלא תיהוי ליה איבה הני תיהוי להו איבה כלומר שאינה חוששת מהם. הנה עיניך רואות שזאת הסוגיא אליבא דשמואל כסוגיית הירושלמי ומטעם קטטה דהתם כטעם איבה דהכא והא דינא ודאי ליתא מכמה טעמי. חדא דאם איתא כי מקשי ליהוו כבעל ליהדר ליה כדרבי אבהו אר"י דירושלמי מי דמי אלמנה מציאתה שלה אשת איש מציאתה שלו. ועוד כי הבעיא עצמה אינה דהא קי"ל פרק נערה שנתפתתה ופרק הנושא ובכמה מקומות שמזונותיה מתנאי כתובה הם ועוד שכבר הוכחתי שמציאתה ומעשה ידיה ומותר מזונותיה שוים ועוד דשמואל גופיה כי מעיינת בה שפיר פליגא אסוגיא דירושלמי וע"כ נפסוק כפשט המשנה וליתא להאי סוגיא כלל וכן דעת ר"י אלפס ז"ל שהשמיט כל זאת הסוגיא ולא הביא אלא המשנה כפשוטה להשמיענו שכן הלכה וכמ"ש ר"מ ז"ל שדלה מים מבארות אלו עמוקים או יותר מהם ואנכי לא ידעתי. ומותר הבלאות ג"כ מזה הטעם נוכיח אותו דלא עדיפא לה ממציאתה וגוף מעשה ידיה ומותר מזונותיה. ועוד יש לי ראיה פשוטה אפילו לפי אותו הירושלמי דריש אלמנה ניזונת דגרסי' בההיא סוגיא דאלמנה הותירה מזונות שלו הותירה בלאות שלה ומתמה

תלמודא אשת איש שהותירה מזונות שלו הותירה בלאות שלה אלמנה שהותירה מזונות שלה הותירה בלאות לא כ"ש ומהדרינן תמן צריכא לה לנדתה כלומר כשהיא אשת איש אלא הכא צריכא לה לנדתה כלומר בתמיה וכי כשהיא אלמנה מה היא חוששת לנדתה ער שתצטרך לאלו הבלאות והכין אסיקנא התם ולית עלה פירכא כלל ובסוף פרק אע"פ בבבלי ה"נ איתא אלמא מותר בלאות האלמנה ליתומים וכפי מה שביררתי דבמקום אב קיימי לגבי אלמנה וכמ"ש ר"מ ז"ל:

הלכה ה

אלמנה שחלתה עד ותפדה עצמה. פרק נערה שנתפתתה (דף נ"ב) מפורש:

הלכה ו

מתה האלמנה עד יורשי הבעל. פרק נערה שנתפתתה (דף נ"ב) ופרק אלמנה ניזונת (דף צ"ה:) :

כתב הראב"ד ז"ל דעתא קלישתא קא חזינא וכו': **ואני** אומר אדרבא דעתא אלימתא היא ולמדה מדרב ושמואל ס"פ כל הנשבעים (דף מ"ח) דאמרו לא שנו אלא שמת מלוה בחיי לוה אבל מת לוה בחיי מלוה כבר נתחייב מלוה לבני לוה שבועה ואין אדם מוריש שבועה לבניו ופסקי' כותייהו לגמרי דאמרי' אם איתא לדרב ושמואל איתא ואסיקנא הבו דלא לוסיף עלה ומוקמינן התם ההיא דיורשי ראשון דפרק מי שהיה נשוי בנשבעה ומתה וכ"כ ר"י אלפס בהלכות ריש פרק מי שהיה נשוי ולמדו משם לכ"מ שצריכה פרעון שאין אדם מוריש שבועה ליורשיו שנמצאת הירושה בטלה וכן משמע לי לישנא דאין אדם מוריש שבועה וכו' דכיון דמוריש אין כאן יורשין נמי אין כאן כלל ומכח סברא זאת ג"כ למדנו לפרש משנתנו דריש פרק אלמנה ניזונת מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהן ואין חייבין בקבורתה יורשיה יורשי כתובתה חייבין בקבורתה דמיירי בשנשבעה דאי לא נשבעה מוריש אין כאן ויורשין אין כאן כלל כמו שדקדקתי מדרב ושמואל וכן משמע מן הלשון כפול ומכופל ובלשון ר"מ ז"ל דכיון דקתני יורשי כתובתה חייבין בקבורתה יורשין למה לי והא לישנא יתירא היא ועוד ואין חייבין בקבורתה למה לי מדקתני יורשי כתובתה חייבין בקבורתה מכלל דהנך לאו חייבין בקבורתה נינהו אלא שמע מינה דלפעמים נקראו הם היורשים יורשי כתובתה דהיינו כשנשבעה ולפעמים נקראו בשם יורשים בלבד אבל לא יורשי כתובתה דהיינו כשלא נשבעה ואז נתחייבו יורשי הבעל שהם יורשי כתובתה לקברה ואע"ג דאנן סהדי דכל זמן שלא נשבעה לא נפרעה וזה תקנת חכמים היא ולא מסברא נחייבם וכדרב ושמואל וכדאסיקנא הבו דלא לוסיף עלה:

מעשה ידי האלמנה עד ידיו ורגליו. פרק אלמנה ניזונת (דף צ"ה) :

הלכה ח

מציאת אלמנה עד נכסי צאן ברזל. פרק מציאת האשה:

ואם היה בהן מותר וכו'. ס"פ אע"פ (דף ס"ה) וכבר הארכתי בזה:

הלכה י

אלמנה שתפסה מטלטלין עד את השאר. פרק אלמנה ניזונת:

הלכה יא

וכן אם תפסה עד מנכסים בני חורין. פרק הכותב (דף פ"ה) וריש אלמנה ניזונית:

הלכה יד

הניח נשים רבות עד דין קדימה במטלטלין. פרק מציאת האשה (דף ס"ט) ופרק מי שהיה נשוי (דף צ"ג) :

כתב הראב"ד ז"ל ואפילו ניזונות מן הקרקע וכו': **ואני** אומר עיקר זה הדין פרק מציאת האשה ופרק מי שהיה נשוי ומה שהקשה הראב"ד איני מבין אותו שהרי חיוב המזונות מיד שנשאה חל עליו ולדעת מקצת הפוסקים ומנהג כל המערב וארץ הצבי משעה שקדשה ולדברי הכל אפי' אמר לה הוציאי מעשה ידיך למזונותיך אין שומעין לו כדאיתא פרק המדיר וכן אם הלך למדינת הים והניח נכסים ב"ד יורדין לנכסיו ומוכרין וזנין אותה כדאיתא פרק נערה שנתפתתה ואם לא הניח נכסים פוסקין לה אחר שלשה חדשים כדאיתא פרק שני דייני גזירות והתם נמי אמרינן שגם אם לותה ואכלה חייבים לפרוע ומוכרת שלא בהכרזה ואלו הלכות קבועות הן אלמא משעת נישואין חל שיעבודייהו ואם היה שם קרקע ונשאן בזו אחר זו הוה ביה שפיר דין קדימה וכדעת ר"מ ז"ל וכן משמע בירושלמי שהביא ר"י אלפס ז"ל בהלכות פרק מציאת האשה:

הלכה טו

אלמנה שנפלה לפני יבם עד כשאר הנשים. פרק החולץ (דף מ"א) ופרק שני דייני גזירות (דף ק"ז) :

לא נמצאת מעוברת עד לכנוס או לחלוץ. פרק החולץ שם:

הלכה טז

תבעה יבמה לכנוס עד כשאר היבמין. פרק החולץ ופרק שני דייני גזירות ובירושלמי ור"י אלפס ז"ל כתבו פרק החולץ:

הלכה יח

מי שייחד קרקע לאשתו עד שהרי קצץ לה מזונות. פרק נערה שנתפתתה (דף נ"ד) :

הלכה יט

אלמנה שבאה לב"ד לתבוע מזונות יש מי שהורה וכו' עד וכן ראוי לדון. פרק אלמנה ניזונת (דף צ"ו) :

כתב הראב"ד והלא מה שאמרו וכו': **ואני** אומר דיינו אם נעמוד בשלנו ולא נכניס עצמנו בין המחלוקת והואיל ופרסם ר"מ ז"ל שהיא מחלוקת ישנה והוא עמד בשיטת רבותיו אין דבריו צריכין חיזוק ואם דעת הראב"ד ז"ל מסכים כמו שיהיה אין לנו עסק בזה רק להודיע ולגלות שעיקר זאת ההלכה פרק אלמנה ניזונת. וגם מה שהביא הראב"ד מפ' שני דייני גזירות ובפרק הניזקין הביאו ר"י אלפס גם פרק אלמנה ניזונת אבל כלל גדול אצלנו בכל התלמוד הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה וכמו שדן ר"מ ז"ל:

הלכה כ

אלמנה שבאה לב"ד עד ונותנין לה מזונות. פרק הניזקין (דף נ נא) ופרק אלמנה ניזונת (דף צ"ו צ"ח) :

וכן יש למכור למזונות עד לכתוב כתובה. פרק אלמנה ניזונת ובהלכות ר"י אלפס:

הלכה כד

האשה שהלכה עד והולכת לה. פרק שני דייני גזירות (דף ק"ז) :

הלכה כה

האשה שהיה לה ספק גירושין עד גירושין גמורים. ריש פרק אלמנה ניזונת ובגיטין פרק מי שאחזו קורדיקוס ובהלכות ר"י אלפס ז"ל:

הלכה כו

אלמנה עניה ששהתה עד שבועת היסת. פרק אלמנה ניזונת (דף צ"ו) :

הלכה כח

דין תוספת וכו' עד סוף הפרק. ריש פרק אע"פ ופרק אלמנה ניזונת (דף צ"ו) :

כתב הראב"ד ז"ל לא כך כתב וכו': **ואני** אומר אם הרב ז"ל לא כתב כך הרבה גאונים וגדולים הסכימו כדבריו ומאחר שהוא עצמו תמה על הרב ז"ל בזה נראה שהוא מסכים, ג"כ עם ר"מ ז"ל ואין צורך כאן להצילו וגם לרב אלפס ז"ל אין צורך להצילו שכבר הצילו רבינו הרמב"ן ז"ל בספר הזכות שלו כל הצורך:

פרק יט

הלכה א

מתנאי הכתובה עד שש מאות. פרק נערה שנתפתתה (דף נ"ב) וריש פרק אע"פ (דף נ"ד) ופרק מי שהיה נשוי (דף צ') ובבא ראשונה פרק נערה שנתפתתה:

הלכה ד

והוא הדין למי עד ככל היורשים. במסכת כתובות פרק מי שהיה נשוי (דף צ"א) ובגיטין פרק הניזקין (דף מ"ט) :

הלכה י

ומתנאי הכתובה עד וכסותה. פרק נערה שנתפתתה (דף נ"ב) :

הלכה יב

אין הבנים יורשין עד כפי התנאים. ריש פרק אע"פ (דף נ"ה) ופרק נערה שנתפתתה (דף נ"ג) :

כתב הראב"ד ז"ל הפלא ופלא וכו': **ואני** אומר אודיע תחלה מקום מוצא דברי ר"מ ז"ל בג"ה ואחר כך אצילהו. ואומר כי בשמעתא בתראה דפרק הנושא נחלק רבינו שמשון ב"ר אברהם עם מקצת רבותינו בעלי התוס' ועמד הוא ז"ל קרוב לשיטת הראב"ד ומקצת רבותינו בעלי התוס' כר"מ ז"ל ורואה אני גמרא מתניתין (כתובות דף פ"ח) דהוציאה גט ואין עמו כתובה דאוקימנא למתניתין אליבא דרב במקום שאין כותבין כתובה ואליבא דשמואל אף במקום שכותבין כתובה ואקשינן ולשמואל כותבין שובר ופרקינן אמר רב ענן לדידי מיפרשא לי מיניה דמר שמואל במקום שאין כותבין ואמר כתבתי עליו להביא ראיה במקום שכותבין ואמרה לא כתב לי עליה להביא ראיה (והלכתא כוותיה דשמואל דאמרי) ואף רב הדר ביה וכו' עד דמהדר תלמודא בשלמא לשמואל מוקי לה במקום שאין כותבין ואמר כתבתי דאמרי' ליה אייתי ראייה ואי לא מייתי ראיה אמרינן ליה זיל פרעה וכו' ושקלינן וטרינן עד דאסיקנא אלא ודאי במקום דלא אפשר כתבינן שובר למדנו מאותה סוגיא כי במקום שאין כותבין כתובה אין חוששין לדבריו כשיאמר פרעתי ואבד שובר עד שיביא ראיה לדבריו אלא לעולם אומרים לו זיל פרעה כמסקנא דשמואל דפסיקא הלכתא כוותיה אבל במקום שכותבין חוששין שמא פרע וקרע הכתובה או הגט בשעת הפירעון וכדגרסי' בשלהי ההיא שמעתא א"ל ר"נ לרב הונא לרב דאמר גט גובה עיקר ליחוש דילמא מפקא גיטא בהאי בי דינא וגביא והדרא מפקא בבי דינא אחרינא וגביא וכ"ת דקרעינן ליה אמרה בעינא לאינסובי ביה ומהדרי' דקרעינן ליה וכתבינן

אגביה גיטא דנן דקרענוהו לאו משום דגיטא פסולא הוא אלא דלא תיהדר ותגבי ביה זמנא אחריתי ע"כ. והא ודאי דרב הדר ביה לגבי שמואל וילפינן מיניה והא קמן דכתובה וגט כהדדי נינהו וחיישינן לשובר כי ליכא כתובה או גט והא קמן נמי לגבי שהתה זמן מרובה ולא תבעה כתובתה דאמרינן מחלה מסתמא וה"נ תליא במחילה. שוב מצאתי זה לר"מ מקוצי ז"ל ומאחר שאנו חוששין לה למחלה גם נחוש לבנים שאין להן כתובת אמן דגרסי' פרק נערה שנתפתתה (דף נ"ג) אמר רבא פשיטא לי מוכרת כתובתה בין לאחרים בין לבעלה יש לה כתובת בנין דכרין מ"ט זוזי אנסוה מוחלת כתובתה לבעלה אין לה כתובת בנין דכרין מ"ט אחולי אחילתא ע"כ. הנה כי במחילת האם הפסידו הבנים זכותם עוד גרסי' התם יתיב רבין בר חיננא קמיה דרב חסדא ויתיב וקאמר משמיה דר"א מוחלת כתובתה לבעלה אין לה מזונות והא אסיקנא התם דאלמנתו עדיפא ליה מברתיה לענין זילותא דמזונות וכיון דהיא אין לה כ"ש שהבנות אין להן ועוד דהא ס"פ מציאת האשה פליגי אמימר אמר בת יורשת הויא וכו' ורב אשי אמר בעלת חוב הויא והדר ביה אמימר לגבי דרב אשי ופסקי' כוותיה ושיילינן בת דבעלת חוב הויא דאבא או דאחי ואסיקנא דבעלת חוב דאחי הויא למדנו מזה כי אחר שהבנים אין להם כמו שהוכיחו כ"ש שהבנות שהן בע"ח שלהן אין להן. עוד אמרינן ריש פרק אע"פ (דף נ"ד) א"ר איבו א"ר ינאי תנאי כתובה ככתובה דמי למאי נ"מ למוכרת ולמוחלת ע"כ אלמא כי נמחלה מעיקרא נמחלו תנאיה דהיינו ירושת הבנים ומזון הבנות ואע"פ שמצאתי הירושלמי חולק על זה דבריו נדחו מן הבבלי וכמו שידוע במקומות אחרים שהבבלי היה אחר הירושלמי מאה שנה ורבינא ורב אשי ראוהו ומה שהם חולקים עליו אחרונים הם ובתרייהו אזלינן:

הלכה יג

מי שצוה בשעת מיתתו עד שמתה בחיי בעלה: כתב הראב"ד ז"ל רואה אני דעת המחבר הזה וכו': **ואני** אומר אין לי לב בחבור הזה להתעסק במחלוקת ישנה כזו רק לגלות דעת ר"מ ז"ל שהוא תלמוד ערוך דגרסינן פרק מציאת האשה (דף ס"ח) גמרא מתניתין דיתומה שהשיאתה אמה ואחיה וכו' א"ר הונא א"ר פרנסה אינה כתנאי כתובה ושקלינן וטרינן למידע מאי אינה כתנאי כתובה אילימא וכו' עד ואלא דאילו פרנסה גביא נמי ממטלטלין ותנאי כתובה ממקרקעי גביא ממטלטלי לא גביא לרבי אידי ואידי מיגבא גביא דתניא אחד נכסים שיש להם אחריות ואחד נכסים שאין להם אחריות מוציאין למזון האשה ולבנות דברי רבי אלא מאי פרנסה אינה כתנאי כתובה לכדתניא האומר אל יזונו בנותיו מנכסיו אין שומעין לו (דתנן פרק נערה שנתפתתה לא כתב לה בנן נוקבן דיהוי ליכי

מינאי ליהוי יתבן בביתי ומתזנן מנכסי חייב מפני שהוא תנאי ב"ד) אל יתפרנסו בנותיו מנכסיו שומעין לו שהפרנסה אינה כתנאי כתובה וכתב ר"י אלפס ז"ל והלכתא כרבי לפי שיש נסחאות שגורסים בהפך לית הלכתא כרבי אלמא כל מה שמתנה על תנאי ב"ד תנאו בטל ואין בדבריו כלום וכדמשמע פרק נערה שנתפתתה לפי גמרא מתניתין דהאב זכאי בבתו דגרסי' אמר רב מתנה האומר אם מתה אל תקברוה מנכסיו שומעין לו ושיילינן מ"ש כי אמר דנפלי נכסי קמי יתמי כי לא אמר נמי נכסי קמי יתמי רמו כלומר שכן הדין כדתנן (דף צ"ה) ריש פרק אלמנה ניזונית מנכסי יתומים וכו' ויורשיה יורשי כתובתה חייבין בקבורתה אלמא פשיטא ליה לתלמודא דאי לאו דדינא הכי לא מקשינן מינה במאי דאמר עד תנאי ב"ד וכדברי רבי דקי"ל כוותיה ובהדיא אסיקנא דמוציאין למזון האשה והבנות בין מנכסים שיש להם אחריות בין מנכסים שאין להם אחריות ולא כל הימנו שיוציא במתנותיו מתחת ידם ויפקיע שיעבודן שלא אמרו אלא הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שיעבוד אבל מלתא אחריתי לא וסוף הבבא מפורש פרק נערה שנתפתתה (דף מ"ט) גמרא מתניתין דהאב זכאי דגרס א"ר אילעא אמר רשב"ל באושא התקינו הכותב כל נכסיו לבניו הוא ואשתו ניזונין מהן מתקיף לה רבי זירא ואיתימא רבי שמואל בר נחמני גדולה מזו אמרו אלמנתו ניזונת מנכסיו הוא ואשתו מיבעיא דשלח רבין באגרתיה וכו' והנה זה מפורש שתקנת חכמים היא וכולה סוגיין הכי אזלא בלי ספק ואם הראב"ד ז"ל יביא ראיות כנגד זה איני יודע:

הלכה יד

בת הממאנת הרי היא כשאר הבנות עד בחיי אביהן. בהלכות פרק נערה שנתפתתה (דף מ"ג) :

כתב הראב"ד ז"ל מה שאינו כתב וכו': **ואני** אומר גם לי ולחבירי היה קשה זה וראיתי כי גם רש"י ז"ל ור"י אלפס ורבים אחריהם כך פירשוה כפי' הראב"ד ז"ל פרק נ"ש (דף נ"ג) וה"ג לה גמרא מתניתין דלא כתב לה אם תשתבאין וכו' בעו מיניה מרב ששת ממאנת יש לה מזונות או אין לה מזונות אמר להו ר"ש תניתוה אלמנה בבית אביה וגרושה בבית אביה ושומרת יבם בבית אביה יש לה מזונות ר"י אומר עודה בבית אביה יש לה מזונות אינה בבית אביה אין לה מזונות ומתמהה לפרושי רבי יהודה היינו ת"ק אלא לאו ממאנת איכא בינייהו דת"ק סבר אית לה רבי יהודה סבר לית לה והדר בעי ר"ל בת יבמה יש לה מזונות או אין לה מזונות וכו' והדר בעי ר"א בת שניה יש לה מזונות או אין לה מזונות והדר בעי רבא בת ארוסה יש לה מזונות או אין לה מזונות והדר בעי רב פפא בת אנוסה יש לה מזונות או אין לה וכו' וסלקן כולהו בתיקו בר

מקמייתא דקי"ל כת"ק דאמר אית לה. והא ודאי לכאורה הכי משמע דאממאנת עצמה קא בעי כפשטא דלישנא וכדפשיט ליה ממתני' מיהו כי מעיינת בה שפיר לא נהירא מכמה טעמי. חדא דא"כ לא הוי דומיא דסוגיין דלקמן דהוו פליגי רב ולוי בארוסה אם יש לה מזונות מן הבעל או לא ואוקימנא כתנאי עד מתי הבת ניזונת עד שתארס ר"א אומר עד שתבגר וכו' עד דאסיקנא לרב כת"ק והלכתא כוותיה ובלשון איכא דאמרי אסיקנא נמי הכי מסברא ולאלתר גרסי' בעו מיניה מרב ששת ממאנת יש לה מזונות וכו' כדלעיל ואם אתה מפרשה מן האחין שלא כסדר סדרן מחבר התלמוד שהיה לו לסדר שאר בעיין אחר מחלוקת ארוסה דדמו אהדדי דכולהו מן הבעל ואחר כן יסדר הממאנת שהיא מן האחין דין בפ"ע אלא להפסיק ביניהן בדלא דמי לא ניחא לי ועוד דהא בפרק אלמנה ניזונת הו"ל לסדורה לברורי מה בין הממאנת לשאר הנשים במזונותיהן ועוד דלא אשכחן בריהטא דתלמודא לשון יש לה מזונות מן האחין אלא לשון ניזונת כמו אלמנה ניזונת מנכסי יתומים וה"נ מיבעי ליה למגרס הכי איבעיא להו ממאנת ניזונת מנכסי יתומים או לא אבל לשון יש לה מזונות איברא מן הבעל משמע לי. ע"כ אני אומר שיפה פי' ר"מ ז"ל ומשום תנאי כתובה דבנן נוקבן איבעיא לן ומה שהקשה ראב"ד ז"ל וגם אנחנו היה קשה לנו יש לי לתרצו בתירוץ אמיתי שיכול להיות לה בת כגון שנתעברה בתוך שנת י"ב ויום אחד ואח"כ מיאנה עד שלא הגיע לזמן זה ואח"כ ילדה ונמצאת זאת הבת יכולה להיות ניזונית מנכסי אביה בתורת תנאי כתובה דבנן נוקבן בין שמתה אמה בין שנשאת לאחר בין שהחזירה אביה לאחר שגדלה ועל זה נשאלה שאלה על הבת הממאנת כמו על הבת השניה וחברותיה וכולן בסגנון אחד נשאלו. והראיה פשוטה פרק קמא דיבמות (דף י"ב:) סוף גמרא מתניתין קמייתא דגרסינן תני רב ביבי קמיה דר"נ שלש נשים משמשות במוך קטנה מעוברת ומניקה (ואי זו היא קטנה מבת י"א שנה ויום אחד עד בת י"ב שנה ויום אחד) ומוקמינן טעמא דקטנה שמא תתעבר ושמא תמות ואקשינן מדקאמר ושמא תמות מכלל דאיכא קטנה דמעברא ולא מתה א"כ מצינו חמותו ממאנת ותנן אי אתה יכול לומר בחמותו וכו' [וכולם שמיאנו] ומשני אימא שמא תתעבר ותמות דאמר רבא בר ליואי גבול יש לה קודם הזמן הזה כלומר קודם י"ב שנה ויום אחד אינה מתעברת כל עיקר תוך הזמן היא מתה ועוברה מת לאחר הזמן הזה היא חיה ועוברה חי והדר אקשי' איני והתני רבה בר שמואל אי אתה יכול לומר בחמותו ובאם חמותו ובאם חמיו שנמצאו אילוניות או שמיאנו שכבר ילדו אלא לעולם שמא תתעבר ושמא תמות ואלא קשיא כלומר הדרא קושיין לדוכתא מכלל דאיכא קטנה דמיעברא ולא מתה וכו' כדלעיל ופריק רב ספרא בנים הרי הן כסימנין ואיכא דאמרי

בנים עדיפי מסימנין ושיילינן למאי נ"מ ומהדרי' דאפילו לר"י דאמר [שיכולה למאן] עד שירבה שחור [על הלבן] בבנים מודה והכי אפסיקא הלכה כר"י להדיא בירושלמי דפ"ק דיבמות בהדא שמעתא וכ"פ ר"י אלפס בפרק המדיר (דף ע"ד) גמרא מתני' דהמקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים דאסיקנא שמעתין ולאפוקי מדרבי ישמעאל דאמר התם ובמסכת נדה פרק בא סימן והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת ויש לך אחרת שאע"פ שלא נתפשה מותרת ואי זו זו שקידושיה קידושי טעות שאפילו בנה מורכב על כתיפה ממאנת והולכת לה הנה עיניך רואות שאפשר שתתעבר ותלד בעודה קטנה והבת והבן יחיו אלא שהיא כבר מיאנה קודם שתלד וכולה סוגיין נמי דפ"ק דיבמות הכי מוכחא בין בבבלי בין בירושלמי. ובזה נמצאו דברי ר"מ ז"ל נכונים אלא שצריכין לפנים ולהתבונן למה אמר הממאנת ולא ביאר בת הממאנת ואף שכבר הטעמתי אני הלשון ולבי אומר לי כי בגירסת ר"מ ז"ל היה בת הממאנת וכן קיבלו שאילו דין הממאנת לזון מן האחין כבר חזר וביארו ובזה הפרק דין בפ"ע כפי' ר"י אלפס וראב"ד ז"ל וזה נכון מאד:

הלכה יז

מי שמת והניח בנים ובנות עד ישאלו על הפתחים. בכתובות פרק נערה שנתפתתה (דף מ"ו) ופרק שני דייני גזירות (דף ק"ח) ובב"ב פרק מי שמת:

הלכה יח

בד"א עד מפני מזונות הבת. בכתובות פרק נערה שנתפתתה ובב"ב פרק מי שמת:

הלכה כב

מי שמת והניח בנות עד סוף הפרק. פרק יש נוחלין:

פרק כ

הלכה א

צוו חכמים וכו' עד הנקרא פרנסה. פרק נערה שנתפתתה (דף נ"ב) ופרק קמא דקידושין (דף ל') :

המשיא את בתו עד וכבודו. פרק מציאת האשה (דף ס"ח) :

וכן אם השיא בת עד עישור לפרנסה. פרק נערה שנתפתתה (דף נ':) :

הלכה ד

הניח בנות רבות עד ושאר הנכסים לאחים. פרק מציאת האשה (דף ס"ח) :

הלכה ה

עישור זה שהוא לפרנסה וכו' עד הקרקע נותנין. פרק מציאת האשה (דף ס"ח) ופרק נערה שנתפתתה (דף נ"ב) ופרק המוכר את הבית (דף ס"ו) :

הלכה ו

הבת בעישור הזה עד בהלכות הלואה. פרק מציאת האשה (דף ס"ט):

והאחין שמכרו עד בהלכות הלואה. פרק נערה שנתפתתה (דף נ"ב) ופרק מציאת האשה:

הלכה ח

מי שהשיא בנות גדולות וכו' עד כולן בשוה. פרק יש נוחלין (דף קל"ט) :

הלכה ט

מי שמת והניח שתי בנות עד ניזונות מהן. פרק נערה שנתפתתה ופרק מציאת האשה:

הלכה יב

קטנה יתומה עד לא תבעה פרנסתה. פרק מציאת האשה:

הלכה יד

מי שצוה לתת לבתו עד סוף הפרק. פרק מציאת האשה (דף ס"ט) :

פרק כא

הלכה א

מציאת האשה כו' עד טווה. ריש פרק מציאת האשה (דף ס"ט) :

אם לא היה דרך עד ואת השפתים. פרק אע"פ שאמרו (דף נ"ט) :

והטוויה היא המלאכה עד המותר לבעל. פ"ק דקידושין ובכמה מקומות אין לאשה חכמה אלא בפלך. והשאר בפרק אע"פ:

היה לו ממון כו' עד או על הכלי והוא נוטלו. פרק אע"פ:

הלכה ט

האשה ששברה כלים עד קטטה ביניהן: כתב הראב"ד ז"ל לא מן השם הוא זה וכו'. **בירושלמי** כתב כדברי המחבר ולא כדברי הראב"ד:

הלכה יא

כל אשה שתמנע עד שיפין לחלב. פרק אע"פ:

כתב הראב"ד ז"ל מעולם לא שמעתי וכו': **ואני** אומר זו מחלוקת ישנה היא ולמדנוה מדברי ר"א שאמר כופה לעשות בצמר ואיפסיקא הילכתא כוותיה והסכימו דה"ה לשאר

המלאכות ולשון כפייה פי' כל אחד לפי דעתו ומאחר שאני מוצא לענין כפיית גט מכין אותו וחובטים אותו ואומרי' לו עשה מה שישראל חברך אומר לך שיכול להיות דרך כפייה בכל מה שיראה לדיין אם בדברים או בקללות או אפי' בשוטים ועקרבים:

האשה כל זמן שהיא מניקה עד צער גופה קודם: כתב הראב"ד ז"ל דברים שאינן כתב וכו': **ואני** אומר זו ברייתא שנויה פרק אע"פ (דף ס') גמרא מתניתין דאלו מלאכות ת"ר הרי שנתנו לה בן להניק הרי זו לא תניק עמו לא בנה ולא בן חבירתה פסקו קמעא אוכלת הרבה ולא תאכל עמו דברים הרעים לחלב ושיילינן על רישא השתא בנה אמרת לא בן חבירתה מיבעיא ומהדרינן מהו דתימא בנה הוא משום דחייסא עליה כו' והדר שיילינן על מציעתא דפסקו קמעא אוכלת הרבה מהיכא ומהדרינן אמר רב ששת משלה ע"כ. ויש לי לשאול לפי פי' הראב"ד ז"ל וכדמשמע לישנא לפום ריהטא למה שינה לשונו דהל"ל אוכלת עמו הרבה כמו ששנה ברישא לא תניק עמו כו' או בדסיפא ולא תאכל עמו דברים הרעים כו' אלא לאו ש"מ דהדא מציעתא לאו בבן אחר מיירי אלא דינא באנפי נפשיה הוא כדפסקו לה משום ברה ומילי מילי קתני וכמו שפירש ר"מ ז"ל. ויש לי סמך גדול לזה ממה שמצאתי בירושלמי שנשמטה זאת הברייתא מכאן ולא סידרוה ולא הזכירוה שם כלל לא בבנה ולא בבן חבירתה ובסוף הפרק שנינו במשנה ואם היתה מניקה פוחתין לה ממעשה ידיה ומוסיפין לה על מזונותיה ואמרי' עלה בגמ' על דעתיה דרב אוכלת משלה על דעתיה דר"י אוכלת משלו ע"כ. למדתי כי מה שהשמיטוה מגמרא מתניתין דאלו מלאכות קבעוה סוף הפרק ולאשמועינן דינא דפסקו קמעא אוכלת משלה הרבה וכמו שדקדקתי מן הלשון לקיים דברי ר"מ ז"ל. ואף שידעתי כי הראב"ד ז"ל יפרש אותו הירושלמי על אוכלת עמו מלילי שבת ללילי שבת אין הכרח לפירוש הירושלמי ועוד שהרי הוא מביא באותה ברייתא בההיא פסקא זכירת מקצת הדברים הטובים לחלב והרעים ללמדנו שהכל דין אחד וגם ר"מ ז"ל כן השמיענו בצחות לשונו שכתב תחילה דין המשנה שבסוף פרק אע"פ ואחריו פסקו לה מזונות הראויות כו' עד שנתן טעם בסוף דבריו מפני שצער גופה שהוזכר בבבלי בסוף שמעתין דההיא ברייתא לגבי היא אומרת להניק והוא אומר שלא להניק וחיבר את האהל והיה אחד ואם יש לר"מ ז"ל ראיות אחרות לא ידעתי צ"ע בדקדוק התבוננות:

הלכה יב

ילדה תאומים עד מניקה לשני. בירושלמי היא והביאו ר"י אלפס בהלכות:

הרי שרצתה אשה עד ואינה יורדת. פרק אע"פ (דף ס') :

הלכה טו

היא אומרת ראוי עד מקום לשבועה. פרק אע"פ:

הלכה טז

האשה שנתגרשה אין כופין אותה להניק עד וסיכה וכיוצא בזה. פרק אע"פ (דף נ"ט) :

שלמו חדשיו עד סוף הפרק. פרק הנושא (דף ק"ב) :

כתב הראב"ד ז"ל אין הדעת סובלת וכו': **ואני** אומר ברייתא זו שנויה פרק הנושא מתניתין (דף ק"ב) סוף גמרא מתניתין קמייתא דתניא מי שמת והניח בן קטן לאמו יורשי הבן אומרים יהא גדל אצלנו ואמו אומרת יהא בני גדל אצלי מניחין אותו אצל אמו ואין מניחין אותו אצל [מי] שראוי ליורשו ע"כ, דוק מינה דע"כ גרושה הואי מדקתני בן קטן לאמו ולא קתני בן קטן בלבד מכלל דאפילו בחיי אביו היה אצל אמו שלא ברצון אביו ומש"ה הוו קפדי יורשין וכ"ת מאי קטן קטן ממש שעדיין לא גמלתו אמו פשיטא מאי אתא לאשמועינן הא שמעינן לה פרק אע"פ היא אומרת להניק והוא אומר שלא להניק היה אצל אמו שלא ברצון אביו ומש"ה הוו קפדי יורשין וכ"ת מאי קטן קטן ממש שעדיין לא גמלתו אמו פשיטא מאי אתא לאשמועינן הא שמעינן לה פרק אע"פ היא אומרת להניק והוא אומר שלא להניק שומעין לה ועוד דאי באלמנה מיירי הא ודאי בניה ובנותיה בבית בעלה ניזונין ביחד מתנאי כתובה דאת תהא יתבא בביתי כו'. ושיעור השנים דבן שש נודע מפרק אע"פ (דף ס"ה) דאמרינן אבל זן הוא קטני קטנים עד כמה עד בן שש ועוד מה שאמר ג"כ להדיא שכופין אותו ליתן מזונותיה והוא אצל אמו לפי שמביא אותה ריש פרק הנושא גבי בת אשתו דומה בדומה. והנה דברי רמז"ל מבוררים בזה מפי התלמוד ומה שהקשה הראב"ד ז"ל מפי הסברא יש לי לתרץ כי כבר אמרו פרק נערה שנתפתתה (דף נ') דא"ל רב לרב שמואל בר שילת בציר מבר שית לא תקביל בר שית קביל וספי ליה כתורא והתם נמי אמר אביי אמרה לי אם בר שית למקרא ונמצא הכל גמרא וסברא:

פרק כב

הלכה א

הבעל קודם עד בעלה יורשה. פרק נערה שנתפתתה (דף מ"ח) :

וכן אם הלך האב עד יירשנה בעלה. פ"ק דקידושין (דף י"א) :

כתב הראב"ד ז"ל אם חצר דידיה אפילו בסתם עכ"ל: **ואני** אומר זה כתב מפני מה שתירץ רב אשי בגמרא פרק נערה שנתפתתה גמרא מתניתין דלעולם היא ברשות האב

כשמקשה דיוקא גופא דברייתא דידיה אדידה ומשני רב אשי תנא סתמי סתמי קתני סתם חצר דידה ללון סתם חצר דידיה לנישואין ע"כ, וחשבו הראב"ד ז"ל למסקנא קיימת ורמז"ל חשבו לשינויא בעלמא ולאו דסמכא וכן דעת ר"י אלפס שהשמיטו מן ההלכות:

אבל אם עדיין עד בבית בעלה. פרק נערה שנתפתתה (דף מ"ח) :

כתב הראב"ד ז"ל ואם חצר דידה אפילו בסתם עכ"ל: **ואני** אומר מה שאמרתי כבר בסמוך כי שינויא דרב אשי דאמר תנא סתמי סתמי קתני סתם חצר דידה ללון חשבו הראב"ד ז"ל למסקנא ורמז"ל לשינויא בעלמא ולאו דסמכא וכ"כ ר"י אלפס ז"ל:

וכן אם היתה בוגרת עד יורש אותה. פרק נערה שנתפתתה:

הלכה ד

הנושא אשה שהיא אסורה לו עד תחתיו יירשנה. במסכת גיטין פרק הניזקין (דף נ"ה) :

אבל הפקח שנשא חרשת עד ממונה. פרק אע"פ (דף נ"ה) ופ' נערה שנתפתתה:

כתב הראב"ד ז"ל המחבר הזה למד ירושה מן הכתובה כו': **ואני** אומר בודאי מספר כתובה נלמוד שהרי אמרינן פרק אע"פ ופרק נערה שנתפתתה שתקנו קבורתה תחת ירושתה גם את זה לעומת זה עשה רמז"ל בהוראה שהרי אפילו פקח שנשא חרשת הוה להו לרבנן לתקוני כתובה אלא משום דא"כ ממנעי ולא נסבי לה כדאיתא להדיא פרק חרש (דף קי"ב) דהא קמן שאם כתב לה מאה כתובתה קיימת מפני שרצה ליזוק בנכסיו כדאיתא התם אלמא ברצון תליא מילתא והאי בר רצון הוא ואקשינן התם אי הכי פקחת שנשאת לחרש נמי לתקון לה כתובה דא"כ ממנעה ולא נסבה ליה ופרקינן יותר משהאיש רוצה לישא האשה רוצה להנשא ע"כ. למדנו כי חכמים ראו תועלתן או רצונן ומאן דאית ליה דעת לאקנויי מקנה וכמו שפירש רמז"ל בכאן וגם פ"י ופי"א. ומה שהקשה ראב"ד ז"ל מלאחר מיתה לא ירדתי לסוף דעתו דהא אסיקנא ריש אע"פ תנאי כתובה ככתובה דמי ומאחר שהיא מקנה זכותה לבעל מה לי מחיים ומה לי לאחר מיתה והלא ירושה מן התורה היא וכל דתקון כעין דאורייתא תקון ואי משום דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם מה לי פקח מה לי חרש והא קי"ל דזכין לאדם שלא בפניו אלא ודאי דברי רמז"ל נכונים:

הלכה ה

קטנה שנתקדשה עד בנשואיה. במסכת קידושין פרק האיש מקדש (דף מ"ה) :

הלכה ו

הורו הגאונים שהאשה שחלתה עד ודין יפה הוא זה. גם ר"י אלפאס כתב כן בהלכות במסכת כתובות פרק אע"פ (דף נ"ו) .

הלכה ז

כל נכסים שיש לאשה עד בחייה. במסכת כתובות פרק אע"פ:

ואם מתה בחיי בעלה. בב"ק פרק החובל (דף פ"ט) :

לפיכך אם מכרה האשה עד שתמות. בכתובות פרק נערה שנתפתתה:

מתה בחייו עד אינו יורשה. במסכת כתובות פרק האשה שנפלו לה נכסים (דף ע"ה) :

הלכה י

שומרת יבם יש לה למכור עד חייבין בקבורתה. פרק החולץ (דף ל"ח) ופרק האשה שנפלו לה נכסים (דף פ') :

כתב הראב"ד טעה בכל אלה וכו': **ואני** אומר חלילה לו מלטעות בכח הדמיון שכבר הקדמתי כמה פעמים שלכך קרא לחיבור הזה משנה תורה שהוא ככתב הנשתוון מדרך ארוכה לקצרה ולא סידר דבר מדעתו אא"כ ביארו אמנם הסכים כדעת הגאונים ורבינו שמשון מקוצי ורבותינו בעלי התוספות ובעל הלכות גדולות בתלמוד הערוך ביבמות פרק החולץ (דף ל"ח ע"ב) ומייתי לה בכתובות פרק האשה שנפלו לה נכסים (דף פ' ע"ב) דתנן שומרת יבם שנפלו לה נכסים ב"ש וב"ה מודים שמוכרת ונותנת וקיים מתה מה יעשו בכתובתה ובנכסים הנכנסים והיוצאין עמה ב"ש אומרים יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב וב"ה אומרים נכסים בחזקתן וכתובה בחזקת יורשי הבעל נכסים הנכנסין והיוצאין עמה בחזקת יורשי האב ושקלינן וטרינן עלה טובא עד דאסיקנא אביי אמר רישא דנפלו לה כשהיא שומרת יבם וסיפא דנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל וקסבר אביי ידו כידה א"ל רבא אי דנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל כ"ע לא פליגי דידו עדיפא מידה אלא [אמר רבא] אידי ואידי [דנפלו לה] כשהיא שומרת יבם רישא דלא עבד בה מאמר סיפא דעבד בה מאמר ושקלי וטרו על פלוגתיה עד דאסיק אמר רב פפא דיקא מתניתין כוותיה דאביי. ואם הראב"ד ז"ל פוסק כרבא לגבי דאביי ככללא דתלמודא בר מיע"ל קג"ם ר"מ ז"ל הסכים כאשר פסקו כל רבותינו הנזכרים כאביי משום דדייק רב פפא מתניתין כוותיה ופירשו כדברי הגאונים ז"ל שיחלוקו בנכסי צאן ברזל ומאי דלא מנייה ביע"ל קג"ם משום דפליגי בה אמוראי פרק מי שמת ואסיקנא התם יחלוקו וכן תני בר קפרא יחלוקו ובזה עלו דברי ר"מ ז"ל כהוגן שהסכים כדעת עמודי עולם ומופתיו וכרבותיו:

הלכה יא

שומרת יבם כתובתה עד לגבות מהן כתובתה. ביבמות פרק החולץ (דף ל"ח) ובכתובות פרק האשה שנפלו (דף פ'):

הלכה יב

כנס את יבמתו עד ויתן בהם. בכתובות פרק האשה שנפלו:

הלכה יד

יבמה שלא היתה עד שיש להן כתובה. פרק החולץ ופרק האשה שנפלו וכן איתא בירושלמי דהאשה שנפלו בברייתא דר' אושעיא:

הלכה טו

האשה שמכרה עד לא עשתה כלום. פרק האשה שנפלו לה נכסים (דף ע"ח) ופרק חזקת הבתים (דף מ"ח) :

וכן הבעל עד לא עשה כלום. בהלכות פרק האשה שנפלו ופרק חזקת הבתים:

כתב הראב"ד לא מצאתי מנכסי צאן ברזל וכו': **ואני** אומר באותו ירושלמי עצמו שמצא ביבמות לפרק אלמנה לכ"ג אסיקנא לר"י כרשב"ג וכשמכרן לשעה דוקא אבל מכרן לעולם דברי הכל אינן מכורין ובבבלי פרק חזקת הבתים (דף מ"ט ע"ב) על מתניתין דאין לאיש חזקה בנכסי אשתו מתמה הא ראיה יש ותימא נחת רוח עשיתי לבעלי מי לא תנן בגיטין פרק הניזקין (דף נ"ה) לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל אלמא אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי הכא נמי תימא נחת רוח עשיתי לבעלי ופרקינן הא איתמר עלה אמר רבה בר רב הונא באותן שלש שדות כו' ושיילינן [הני שלש שדות כו'] למעוטי מאי אילימא למעוטי שאר נכסים (פירש ר"י אלפאס ז"ל שהן נכסי צאן ברזל) כ"ש דהויא ליה איבה כלומר כ"ש שהיא יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי כדי שלא תהיה לו איבה עמי ויאמר לי עיניך נתת בגירושין ובמיתה ומדקא מקשה תלמודא הכי להדיא מכלל דקים ליה לתלמודא דבנכסי צאן ברזל פשוט הוא שיכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי והמכר בטל ולשון בטל לגמרי משמע ואפילו לשעה כלשון הירושלמי לא עשה ולא כלום וזה כלשון ר"מ ז"ל ועוד דהא בכתובות פרק מי שהיה נשוי (דף צ"ה) על מתניתין דמי שהיה נשוי שתי נשים ומכר את שדהו וכתבה הראשונה ללוקח דין ודברים שקלינן וטרינן עד דאסיקנא בשקנו מידה ושיילינן וכי קנו מידה מאי הוי תימא נחת רוח עשיתי לבעלי אלמא קנו מידה פשיטא ליה לתלמודא דלא עשה ולא כלום וכ"כ ר"י אלפאס בחזקת הבתים וז"ל ושמעינן מינה בין נכסי דידה דאינון נכסי צאן ברזל ובין נכסי דבעל דמשעבדי לכתובה אם לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה בכולהו יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי וכן הלכה עכ"ל וכן הסכימו המפרשים ז"ל פרק הניזקין:

הלכה טז

מכר מטלטלין עד ממכרו ממכר. פרק אלמנה לכ"ג (דף ס"ו) :

מכרו שניהם בנכסי מלוג עד כמו שבארנו: כתב הראב"ד ז"ל ולמה חוזרת וכו': **ואני** אומר לא ירדתי לסוף דעתו באלו הדברים שהרי בלשון התלמוד מקחו בטל קתני וכמ"ש בסמוך וא"כ מה מקום להקשות בטול מקח למה ועוד מאי קושיא אי זו נחת רוח יהיה לו כשתחזיר ותבטל המקח והלא נחת רוח שהיא אומרת עתה שעשתה לו באותה שעה כדי שלא יהיה להם איבה עד עתה שאינה רוצה להבול וכבר כתבתי בסמוך מה שמספיק להצדיק דברי ר"מ ז"ל גם בזה וכדאסיקנא לה פרק חזקת הבתים (דף נ') באותן שלש שדות אחת שכתב לה בכתובתה ואחת שייחד לה בכתובתה ואחת שהכניסה לו שום משלה וא"א שהכניסה לו שום משלה והם נכסי צאן ברזל ושיילינן למעוטי מאי וכו' כדלעיל עד ואלא למעוטי נכסי מלוג הא אמר אמימר איש ואשה שמכרו בנכסי מלוג לא עשו ולא כלום ופרקינן כי איתמר דאמימר היכא דזבין איהו ומית דאתיא איהי ומפקא א"נ דזבנה איהי ומתה ואתא איהו ומפיק בתקנתא דרבנן וכדר' יוסי ב"ר חנינא דאמר ר' יוסי ב"ר חנינא באושא התקינו האשה שמכרה בנכסי מלוג ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות אבל היכא דזבינו תרווייהו לעלמא אי נמי זבנה איהי לדידיה זביניהו זביני. גם מה שתמה הראב"ד מה בין נותנת למוחלת רואה אני פרק האשה שנפלו ובכל התלמוד דכוותה בין במשנה בין בגמרא בין התלמוד בבלי וירושלמי מוכרת ונותנת ומכרה ונתנה שנויות ביחד לומר שדינן שוה:

הלכה יט

נכסי צאן ברזל שאבדו או שנגנבו וכו' עד עשיתי לבעלי. פרק מי שהיה נשוי ופרק האשה שנפלו:

כתב הראב"ד ז"ל יצא וילמד לנערים וכו' (ואילו הכא ליכא למימר נחת רוח) [נ"א מעתה אפילו בלא קנין]. **ואני** אומר אני וחבירי וכיוצא בי צריכים ללמוד מההיא דפרק האשה שנפלו ופרק מי שהיה נשוי שהבאתי למעלה ומולד בהמת מלוג שנגנבו דפרק האשה שנפלו הכתובה לפנינו בזה הפרק דלא תיסוק אדעתין כיון דאבדו או נגנבו איחייב לה ממונא בשוייהן וכי הדרא מחלה ליה לשעבודיה לאו מידי קא מחלה ליה אלא קנין דברים בעלמא הוא ולא דמיא למוחלת כתובתה ותנאיה דאמרינן ריש פרק אע"פ דהתם איכא ממונא ושיעבודא דממונא אבל הכא ליכא מידי דהא משעת גניבה ואבידה הוא דאיחייב לה ממונא ושיעבודה קא מחלה ואיתיה לממונא בשיעבודא כדקיימא מעיקרא עד דמשלם לה מידו לידה:

הלכה כ
בעל שמכר קרקע לפירות עד שומעין לו. פרק החובל (דף פט) ופרק האשה שנפלו:

הלכה כא
היו לאשה כספים עד והוא אוכל פירותיהם. פרק האשה שנפלו לה נכסים (דף ע"ט) :

הלכה כב
וכן האשה שחבלו עד כמו שיתבאר בהלכות חובל. הביאו ריש פרק ד' וההלכות פרק מציאת האשה (דף ס"ח) :

הלכה כג
נפלו לה עבדים עד ימכרו לעצים. פרק האשה שנפלו ובירושלמי והביאו ר"י אלפס ז"ל בהלכות:

הלכה כד
נפלו לה פירות מחוברין עד ולד בהמת מלוג לבעל. פרק האשה שנפלו (דף ע"ט) :
ואם גירשה ורצתה וכו' עד שומעין לה. פרק אלמנה לכ"ג (דף ס"ו:) :

הלכה כז
הנותן מתנה לאשתו עד במתנה זו. פרק חזקת הבתים (דף נ"א) :
וכן הנותן מתנה לאשה ע"מ עד פירות במתנה זו. פ"ק דקידושין (דף כ"ג) וסוף מסכת נדרים (דף פ') :
וכן המוכרת כתובתה עד אוכל פירותיהן. פרק החובל (דף פט) גמרא מתני' דחרש שוטה וקטן פגיעתן רעה:

הלכה כח
ולד בהמת מלוג עד בהלכות חובל. פרק האשה שנפלו (דף עט) :

הלכה כט
המוכר קרקע לאשתו עד והבעל אוכל פירות. פרק חזקת הבתים (דף נ"א) :

הלכה ל
הרי שנמצאו מעות או מטלטלין וכו' עד ואינו אוכל פירותיהן. פרק חזקת הבתים שם:

הלכה לב
אין מקבלים פקדונות עד יתן ליורשיהם. שם:

הלכה לג
אשה שהיו לה כספים עד שתכלה הקרן. פרק האשה שנפלו (דף ע"ט) :

וכן אם הכניסה לו כלי תשמיש עד של נכסי מלוג. פרק האשה שנפלו (דף ע"ט) ופרק אלמנה ניזונת (דף ק"א) :

הלכה לה

הורו הגאונים שנכסי צאן ברזל עד לפי מנהג זה. פרק אלמנה לכ"ג (דף ס"ו) בהלכות וכן משמע ס"פ אע"פ:

יש לבעל לכוף וכו' עד סוף הפרק. פרק האשה שנפלו:

פרק כג

הלכה א

האשה שהתנה וכו' עד לקנות מידו. פרק הכותב (דף פ"ג) :

הלכה ב

התנה עמה שלא יהיה עד סילק עצמו מגוף הקרקע: כתב הראב"ד ז"ל כל מ"ש כאן הכל הבל ורעות רוח עכ"ל: **ואני** אומר ר"י אלפס ז"ל פירש ופסק כן ריש פרק הכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסייך כו' איבעיא להו קנו מידו ועודה ארוסה מהו רב יוסף אמר מדין ודברים קנו מידו ר"נ אמר מגופה של קרקע קנו מידו בין בעורר על קנינו בין בעומד עכ"ל. ומקובל הוא לו מרבותינו הגאונים ז"ל וכדר"נ וכן פירוש רבינו האיי גאון ז"ל בששים שערים שחיבר בהל' מקח וממכר וגם ר"י בעל התוספות כן פירש ודעת הראב"ד ז"ל ותשובתו על ר"י אלפאס ומה שהשיב הר"מ ב"ן ז"ל להצילו ולסייעו בראיותיו הכל בכתב ידו חקוק בספר הזכות אשר לו ז"ל בפרק הכותב:

הלכה ג

התנה עמה שלא יאכל עד ויירשנה כמו שבארנו. עיקר אלו ההלכות פרק הכותב וביארו ר"מ ז"ל פרק י"ב של אלו ההלכות:

הלכה ז

התנה עמה אחר נישואין עד כמו שביארנו: כתב הראב"ד ז"ל נ"ל שחסר בכאן וקנו מידו וכו': **ואני** אומר כל אחד ואחד הולך לפי שיטתו שהקדמנו הצעתן מריש פרק הכותב ולפי שיטת ר"מ ז"ל ורבותיו לא חיסר דבר והביאור הוא פרק י"ב של אלו ההלכות:

הלכה ח

הבעל שהוציא הוצאות עד כשיעור השבח ובשבועה. פרק האשה שנפלו לה נכסים (דף עט פ') :

הלכה י

בד"א במגרש עד ותצא מעצמה. בהלכות ר"י אלפס ז"ל פרק האשה שנפלו:

וכן המוצא עד ברשות ירד. פרק האשה שנפלו:

הלכה יא

מנהגות רבות יש בנדונים עד כמנהג המדינה. פרק מציאת האשה (דף ס"ו) :

ובכל אלו הדברים וכיוצא בהן עד פשוט בכל המדינה. פרק נערה שנתפתתה (דף נא) ופרק מציאת האשה:

הלכה יג

איש ואשה שהיו ביניהן שדוכין עד כותב לי כך וכך. פ"ק דקידושין (דף ט) :

וכן האב שפסק עד שקונין באמירה. פ"ק דקידושין ובמסכת כתובות ריש פרק הנושא (דף קב) :

בד"א בשפסק האב עד מידי הפוסק שיתן כך וכך. בירושלמי והביאו ר"י אלפס ז"ל פרק הנושא:

הלכה טו

האב שפסק ע"י בתו עד ע"מ לכנוס. גם זה בירושלמי והביאו ר"י אלפאס בהלכות פרק מציאת האשה (דף סו) :

לפיכך הפוסק מעות לחתנו כו' עד שהבת רוצה בו. פרק מציאת האשה (שם) :

הלכה טז

הפוסק מעות לחתנו והלך לו עד או עד שתמות. פרק שני דייני גזירות (דף קט) :

ולמה לא תפטור עצמה עד או כנוס או פטור. בהלכות ר"י אלפאס פרק שני דייני גזירות:

בד"א בגדולה עד בלא נדוניא. פרק שני דייני גזירות:

הלכה יז

הנושא את האשה עד כמו שיתבאר בהלכות מקח וממכר. ריש פרק הנושא (דף קא) היא שנויה וביאר ר"מ ז"ל שם פרק י"א:

נתגרשה בתוך וכו' עד סוף הפרק. הכל מפורש בכתובות פרק הנושא:

פרק כד

הלכה א

הנושא את האילונית עד או מחייבי לאוין. פרק אלמנה ניזונת (דף קא):

וכן הנושא שניה עד אבל תוספת יש לה. פרק חרש (דף קיב קיג) ופרק יש מותרות (דף פה) :

כתב הראב"ד ז"ל הרב ז"ל כתב כן ותמהנו עליו אילונית שלא הכיר בה למה יש לה תוספת עכ"ל: **ואני** אומר הלכה זאת שנויה פרק חרש ופרק יש מותרות ופרק אלמנה ניזונת ועל תימת הראב"ד ז"ל אין להשיב כי כבר קדמני רבינו הגדול הרמב"ן ז"ל בספר המלחמות ודי לנו שנעמוד בשלנו ויתקיימו דברי ר"מ ז"ל:

ואין לה מזונות ואפילו עד פירות שאכל. פרק אלמנה ניזונת ופרק יש מותרות:

הלכה ג

ולמה אין להן עיקר עד מכל נכסיה. פרק אלמנה ניזונת ופרק יש מותרות:

הלכה ה

הממאנת אין לה עיקר כתובה עד מן הבעל. בירושלמי פרק אלמנה ניזונת ומביאה בהלכות ר"י אלפס ז"ל פרק חרש מקצתו ובהלכות מפרש פרק שני דייני גזירות:

הלכה י

מי שזינתה תחת בעלה עד ואצ"ל נכסי מלוג. פרק אלמנה ניזונת (דף קא) :

ולא המזנה בלבד אלא אף העוברת וכו' עד ולא מה שאבד. ריש פרק אע"פ (דף נו) :

הלכה יא

ואלו הן הדברים וכו' עד על דת יהודית. פרק המדיר (דף ע"ב) :

יוצאה לשוק או למבוי עד בפני בעלה. בירושלמי והביאו ר"י אלפס בהלכות:

הלכה יג

עזרא תיקן עד ולא הפסידה כתובתה. פרק מרובה (דף פ"ב) :

וכן אם יצאה עד אינה עוברת על דת. פרק המדיר (דף עה) :

הלכה יד

העוברת על דת עד תפסיד כתובתה. במסכת סוטה פרק ארוסה (דף פ"ה) :

עברה בינו לבינה עד אין לה כלום. בירושלמי והביאו ר"י אלפס ז"ל בהלכות פרק המדיר:

הלכה טו

כיצד היא יוצאה עד והיא לובשת המכנסים. פרק שני דיבמות (דף כד כה) :

או חוגרת אזורה עד וכיוצא בדברים אלו. בירושלמי:

אם רצה הבעל להוציאה תצא וכו'. פרק ארוסה ושומרת יבם:

הלכה טז
עוברת על דת עד אם רצה לא יוציא. פרק שני דיבמות ופרק ארוסה:

אע"פ שלא הוציא אין להן כתובה עד להוציאה. פרק המדיר (דף ע"ב) ופרק ארוסה:

הלכה יז
מי שראה אשתו עד ע"י גלגול. במסכת קידושין פרק האומר לשלוחו (דף ס"ו) :

הלכה יח
אמרה לו אשתו שזינתה תחתיו עד חייב להוציאה. במסכת יבמות פרק ב"ש (דף קיב) וסוף נדרים (דף נא) ובהלכות ר"י אלפס ז"ל ס"פ האומר לשלוחו:

ואין ב"ד כופין עד כופין אותו להוציא. פרק האומר (דף סו) ופ"ק דסוטה (דף ב') :

הלכה יט
האשה שזינתה עד כמו שיתבאר בהלכות איסורי ביאה. פרק נערה שנתפתתה:

הלכה כב
ואחד אשת ישראל עד יוציא ויתן כתובה. סוף מסכת נדרים (דף צא) :

הלכה כד
האומר לאשתו בפני שנים כו' עד כמו שיתבאר בהלכות סוטה. פ"ב דיבמות וריש פ"ק דסוטה (דף ב') והביאור פ"ב ופ"ג דהלכות סוטה:

ואם מת קודם שישקנה עד סוף הפרק. ריש סוטה שם ופרק ארוסה ושומרת יבם (דף כד) :

פרק כה

הלכה א
הנושא אשה סתם כו' עד לא הפסידה כלום. בכתובות פרק המדיר (דף ע"ב) ובקידושין פרק האיש מקדש (דף נ') :

הלכה ב
כיצד היה מרחץ עד וחזקתו שידע ורצה. הכל פרק המדיר:

הלכה ז
הנושא אשה ונמצא עד יתן כתובה. ספ"ק דנדה (דף יב) ובהלכות ר"י אלפס ז"ל פרק אלמנה ניזונת:

הלכה יא
האיש שנולדו בו מומין עד סוף הלכות אלו. פרק המדיר (דף ע"ז) :